МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут публічного управління
Кафедра міжнародної економіки

ПОЛЕВА Христина Юріївна

Реалізація молодіжної політики України в умовах глобалізації

спеціальність: 281 – Публічне управління та адміністрування
освітньо-професійна програма – Державна служба
Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
ДСПУАзм – 26
Х. Ю. Полева

_____

Науковий керівник
д.е.н., професор, І. О. Іващук

_____

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

«____»_____2021 р.
Завідувач кафедри

_____ І. Я. Зварич

ТЕРНОПІЛЬ – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП ……. 3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

1.1. Передумови соціалізації молоді під впливом процесів глобалізації 6

1.2. Молодіжна політика: її суть та форми 13 …….

1.3. Інституційне забезпечення реалізації молодіжної політики та світовий досвід 21 ….....

Висновки до розділу 1 …… 28

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

2.1. Механізми реалізації державної молодіжної політики 30 ……..

2.2. Формування та реалізації громадянської молодіжної політики 37 ……

2.3. Молодіжна робота в територіальних громадах 46 ……..

Висновки до розділу 2 52 …….……

РОЗДІЛ 3. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

3.1. Інноваційні механізми реалізації молодіжної політики в Україні на в контексті світових програм 54 …….

3.2. Стратегічні вектори розвитку державної молодіжної політики 61 ……

Висновки до розділу 3 …… 65

ВИСНОВКИ ……...…… 67

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ …….…….. 71
ДОДАТКИ ……... 77

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Глобальний економічний розвиток передбачає якісні зміни національних економік і розглядається як багатокритеріальний процес, наслідки якого є диференційованими. Разом з тим, глобальні трансформації не змогли забезпечити рівномірного розвитку та доступу країн до ресурсів, спровокували суперечливо взаємопов'язані відносини між країнами, в яких формується центр, який використовує потенціал країн периферії.

Необґрунтованість та недостатня соціалізація економічних політик країн світу стала причиною соціальних дисбалансів, що поширюються світом. Разом з тим, вони є об'єктивним продовженням низки глобальних ініціатив останніх десятиліть, які повинні були нівелювати розриви у соціальному розвитку країн, натомість відбувається соціальне розшарування країн та диференціація у глобальному вимірі. Важливість соціальної складової глобального економічного розвитку та підвищення якості життя населення підтверджується в останні десятиліття численними програмами міжнародних організацій, що спрямовані на підтримку соціальної політики країн та забезпечення соціального захисту. Сьогоденні умови розвитку країн актуалізують питання економічного спрямування у нерозривній їх єдності із соціальними.

Таким чином, вивчення особливостей формування та реалізації державної молодіжної політики з урахуванням неефективності класичних інститутів соціалізації та розвитку альтернативних механізмів впливу на масову

свідомість є актуальним як з наукового погляду, так й з практичної частини, що допоможе органам державної влади за допомогою інноваційних чинників (орієнтація на знання; цифрова форма представлення об'єктів; віртуалізація взаємодії в інформаційному суспільстві; інтегрованість у глобальний світ та мережева взаємодія акторів / об'єктів / суб'єктів; особлива мова кіберпростору; динамізм, глобальні масштаби, наявність протиріч) виробити ефективну державну молодіжну політику.

Основні питання реалізації молодіжної політики в умовах глобалізаційних процесів висвітлені у працях вітчизняних та іноземних науковців та практиків, серед яких варто виділити: В. Барабаша, Є. Бородіна, В. Волика, Н. Горішньої, Т. Гостєвої, М. Гуцалової, М. Кербаля, Н. Василенко, В. Васютинського, В. Коваля, А. Шаповалова, С. Ківалова, В. Нагорної, І. Середницької, Г. Толкачової. Однак, незважаючи на напрацювання науковців та практиків, потребує подальшого дослідження питання реалізації молодіжної політики в умовах реформування, що сприяло вибору теми.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є теоретичні та практичні обґрунтування положень реалізації молодіжної політики України на основі врахування трансформаційних змін. Поставлена мета зумовила визначення і розв'язання наступних завдань:

- розглянути передумови соціалізації молоді під впливом процесів глобалізації;
- дослідити сутність та форми молодіжної політики;
- визначити інституційне забезпечення реалізації молодіжної політики з врахуванням зарубіжного досвіду;
- проаналізувати механізм реалізації державної молодіжної політики;
- розглянути систему формування та реалізації громадської молодіжної політики;
- визначити особливості молодіжної роботи в територіальних громадах;
- обґрунтувати пріоритетні напрями удосконалення молодіжної політики

в Україні.

Об’єктом дослідження є молодіжна політика в умовах глобалізаційних процесів.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти механізму реалізації молодіжної політики.

Методи дослідження. Задля реалізації мети та завдань кваліфікаційної роботи використовувались наступні методи, які формують загальнонаукові та спеціальні. В процесі дослідження сутностей молодіжної політики застосовано методи аналізу та синтезу, а також узагальнення. З метою обґрунтування механізму реалізації молодіжної політики використано методи порівняння та систематизації. Для представлення результатів аналізу та оцінки формування та реалізації молодіжної політики застосовано графічний метод.

Інформаційну базу кваліфікаційної роботи становлять законодавчі й нормативні документи, нормативно-правові акти України, наукові фахові видання, інтернет джерела.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в обґрунтуванні інноваційних механізмів реалізації молодіжної політики в Україні на основі врахування зарубіжного досвіду в даній сфері.

Практичне значення роботи. Отримані висновки мають практичне значення та можуть бути використані органами публічної влади та місцевими органами в процесі формування та реалізації молодіжної політики з врахуванням трансформаційних змін.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні результати та практичні рекомендації роботи представлено на Всеукраїнській науковій Інтернет-конференції «Фінансово-економічні аспекти взаємодії банківського та реального секторів» (м. Тернопіль, 19 листопада 2021 р.).

Структура роботи випливає з логіки та мети дослідження. Робота сформована зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дослідження складає 71 сторінку друкованого тексту,

у тому числі 6 таблиць, 14 рисунків, список використаних джерел з 67 найменувань, 3 додатки .

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

1.1. Передумови соціалізації молоді під впливом процесів глобалізації

Тенденції глобального людського розвитку у сучасних умовах поставили перед світовими інституціями запитання – чи достатньо зусиль було докладено для виконання Цілей розвитку тисячоліття і для зупинення деструктивних змін у світовому господарстві й за рахунок яких ресурсів людство буде розвиватися у майбутньому? Фактично зараз формується нова модель розвитку, орієнтована не лише на споживання ресурсів для вирішення поточних завдань, але й стратегічних, із врахуванням потенціалу країн для реалізації своїх інтересів. Світова практика засвідчила, що потрібні нові регуляторні механізми, котрі б задіяли нереалізовані досі можливості країн, що розвиваються, адже у розвинених країнах економічна та соціальна складова розвитку є збалансованими.

Основні підходи до розуміння сутності глобалізації та її наслідків систематизувалися у наступні школи: гіперглобалістів, скептиків та трансформістів. Гіперглобалістами, представниками яких є К. Омае,

висувається думка, що на часі виникнення нових організаційних форм, які будуть витісняти держави, як первинні форми суспільної організації. Тому для представників гіперглобалістики поява нового світового порядку супроводжуватиметься нівелюванням ролі держави та її інститутів та появою глобального громадянського суспільства. Для скептиків процеси глобалізації є одним із чергових етапів поглиблення інтернаціоналізації, а світ уже переживав схожі до нинішнього періоди процеси інтеграції. Близькими до нашого дослідження є погляди трансформістів, відповідно до яких – глобалізація виступає рушійною силою соціально-економічних та політичних змін, під впливом яких формується світовий економічний порядок. До прихильників цієї ідеї належать (У. Бек, Е. Гідденс, Р. Робертсон, Д. Розенау, Д.Томлінсон та ін.).

Відмінною ознакою розвитку людства у третьому тисячолітті стає зміна центрів сили у світовому геополітичному просторі, прояв подвійних стандартів в економічній політиці країн та недотримання принципу толерантного співіснування та поваги до цінностей, властивих певній локальній цивілізації.

Неоднорідні параметри розвитку країн світу неодноразово ставали причинами військових конфліктів, економічних війн та переділу світу. У 21 ст. ці процеси посилилися спротивом держав проти економічних та духовних насильств, структивних реформ та уніфікації вартостей. Таким чином, індустріальна цивілізація підсилила екзестенційні та соціокультурні протиріччя.

Перегляд фундаментальних принципів глобального економічного розвитку підтверджує його аномію, під якою будемо розуміти невідповідність між поставленими цілями розвитку, в тому числі й соціального характеру, механізмами їх досягнення та результатами, що фактично підтверджують порушення домовленостей між країнами в процесі узгодження орієнтирів сталого розвитку, неможливість окремих країн через відсутність соціального порядку інтегруватися у глобальну економіку, що, у підсумку, поглиблює кризові явища у світі. Зважаючи на тривале протистояння індивідуальних інтересів країн та колективних, Генеральний секретар ООН на Ріо-20 висловив

тезу, що не потрібно віддавати національні інтереси в жертву, адже сьогодні вони співпадають з глобальними.

Концепція сталого розвитку, проголошена ООН, стала орієнтиром розвитку людства у XXI ст., поєднуючи три сфери – соціальну, економічну та екологічну. Такий підхід передбачає проведення економічних та соціальних змін і побудову гармонійного суспільства, що стало основою нової парадигми глобального розвитку. Теоретична концептуалізація сталого розвитку стала важливим напрямом діяльності Римського клубу.

Зважаючи на те, що центром сталого розвитку є людина, то підвищення якості її життя та збереження майбутнього для наступних поколінь належить до пріоритетів концепції. Задекларовано, що сталий розвиток має стати балансом між потребами людства та тими можливостями, якими воно володіє для забезпечення екологічної рівноваги. Глобальні трансформації поставили багато викликів та загроз перед країнами – це і бідність, недоїдання населення, нерівний доступ до послуг охорони здоров'я та освіти, відсутність доступу до питної води, зміни клімату, деградація земель, демографічна криза, безробіття та ін. Економічне зростання перестає бути основним вимірником розвитку, адже зростання ВВП не вирішує наведені нами проблеми.

Глобальні економічні трансформації країн світу, що інтенсивно відбувалися наприкінці XX – на початку XXI ст., свідчать про складність, тривалість та високі соціальні втрати переходу до ринку та лібералізації міжнародних економічних відносин. Економічні реформи, що передбачали реалізацію в країнах заходів соціального та економічного спрямування під егідою міжнародних організацій, у багатьох країнах перетворилися на невдалі експерименти через відсутність системності при проведенні реформ та їхнє вузьке спрямування (досить часто реформи стосувалися окремої галузі або складової економічної системи, залишаючи поза увагою інші сфери: культурну, соціальну і т. д.). Як наслідок, у країнах з перехідною економікою і країнах, що розвиваються, економічна модернізація не спричинила позитивних зрушень у соціальній сфері. Тобто, ефективність розвитку економічних систем, яка у

більшості випадків реформування економіки ставиться як пріоритет модернізації, не враховує багатьох соціальних факторів суспільного життя, нівелює феномен справедливості, що не може не відображатися на результатах соціально-економічного розвитку.

Альтернативні сценарії розвитку глобальної економіки передбачають подолання не лише економічних, але й соціальних відмінностей в розвитку країн, а економічні трансформації – мають бути спрямовані на забезпечення належних умов життєдіяльності і праці людей, охорони здоров'я та освіти, соціальної мобільності та соціального партнерства, подолання проблем бідності. Відмітною ознакою сучасного етапу теоретичного обґрунтування глобального економічного розвитку є його соціалізація, яку пов'язують із соціальною переорієнтацією виробництва, гуманізацією праці й життя людей, пом'якшенням соціальної диференціації й зростанням ролі соціальної сфери, деперсоніфікацією власності, активною соціальною політикою. Ознаками соціалізації економіки слугують: загальне зростання доходів населення, збільшення національного добробуту, скорочення майнового розшарування.

Сучасні умови суспільного розвитку зумовлюють зосередження уваги науковців на розгляді молодіжної політики як складової процесів соціалізації економічного розвитку. В наш час громадські інститути беруть активну участь у вирішенні державних завдань. Це стосується і молодіжної політики, реалізація якої почалася в СРСР в 1986 р. Сьогодні молодіжна політика не втрачає своєї актуальності і продовжує залишатися предметом досліджень. Основним ресурсом розвитку держави є молодь, від якої залежить його конструктивний розвиток.

Починаючи з середини минулого століття, ООН проводить цілеспрямовану молодіжну політику, основна мета якої – привернення уваги молоді та молодіжних організацій до глобальних проблем людства. проголошення до широкої участі в громадському житті на національному рівні та у всесвітньому масштабі, створення умов для розширення співпраці між місцевими та міжнародними молодіжними організаціями ними проблемами

сталого розвитку. У багатьох європейських державах державна молодіжна політика реалізується, виходячи з цього положення. Форми її проведення різні, однак загальною тенденцією є широке залучення громадських організацій, а також активну участь федеральних та регіональних органів у вирішенні проблем різних категорій молоді. У більшості європейських країн молодіжна політика при- звана сприяти молодим людям у становленні їхнього життєвого шляху, в т.ч. у забезпеченні зайнятості та громадянської участі молодих людей. У ряді країн молодіжна політика розглядається як частина стратегії соціально-економічного ного розвитку. Такий підхід до молодіжної політики має кінцевою метою соціальний розвиток молодих людей, їхнє залучення до свідомої та активної участі в житті суспільства та держави. Незважаючи на відмінності у структурній організації молодіжної політики, у більшості країн спостерігається відносна однаковість при виділенні основних пріоритетів, що також свідчить про глобалізаційні тренди у сучасному світі. До основних напрямів діяльності, визначених міжнародним співтовариством, відносяться освіта, зайнятість, голод та злидні, охорона здоров'я, екологія, зловживання наркотичними засобами, житлова проблема, злочинність серед молоді, організація дозвілля, гендерна політика, а також повна та ефективна участь молоді у житті суспільства та процесі прийняття рішень. Тенденцією останніх років стало розширення молодіжної міжнародної співпраці, розвиток міжкультурного діалогу, відданість молоді до ненасильницьких засобів вирішення конфліктів та суперечок на всіх рівнях. У низці досліджень відзначається зростання уваги у світі до молодіжних проблем, що виявляється у підвищенні ролі держави у підтримці розвитку молоді; зміцнення інфраструктури установ молодіжної політики; організації дозвілля молоді та профілактики правопорушень та наркозалежності; забезпечення громадянського, духовно-морального та творчого розвитку молоді. Проте форми та методи роботи з молоддю різноманітні, обсяг участі держави у молодіжній політиці різниться. І дійсно, з одного боку, об'єктом молодіжної політики виступає держава, з другого – недержавні інститути. Висока роль

держави в молодіжній політиці обумовлена бажанням підвищити ефективність соціалізації молоді, зміцнити в ній усвідомлення необхідності дотримуватися соціальних норм, але одночасно держава прагне поширити свої ідеологічні та ідейні засади, на яких тримається державна влада. Це цілком природно та може дати соціально позитивний результат. До недержавних організацій, які проводять моло- денну політику, найчастіше відносять політичні партії, громадські рухи та релігійні організації.

«Молодіжний вік окреслюється особливостями підготовки та вступу юнаків і дівчат у продуктивне життя, що фіксується у відповідних нормативно-правових актах. ООН, ЮНЕСКО вважають молоддю юнаків і дівчат віком від 17 до 25 років. Соціологи деяких країн, США, наприклад, період молодості визначають з 12 до 24 років. При цьому в США поділяють молодь на «юнацтво» (12 – 18 років) і «молодих дорослих» (18 – 24 р.)» [7, с. 15]. Порівняння вікових визначень молоді подано у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Порівняння вікових визначень молоді підрозділів ООН, міжнародних та регіональних організацій

Підрозділ / Організація	**Вік**	**Посилання**
Секретаріат ООН / ЮНЕСКО	Молодь: 15-24	Інструменти ООН, статистика
ООН Хабітат (Молодіжний Фонд)	Молодь: 15-32	Агенда 21
ЮНІСЕФ / Конвенція про права дитини	Дитина: до 18	ЮНІСЕФ
Молодіжна хартія Африки	Молодь: 15-35	Африканський союз, 2006

В даному аспекті є відображенням неупереджених процесів у існуванні і розвитку світової культури: з однієї сторони, актуальним виходить раннє соціалізація громадян молодого віку, їхня більше рання трудова діяльність, а з іншої – здійснюється збільшення меж середнього і старшого віку, тривалості

існування загалом, продовження строків освітнього процесу та соціально-політичної адаптації, врівноваження домашнього побутового статусу та ін.

Проаналізувавши розвиток молоді, відомий фахівець М. Головатий виділяє три основні періоди у житті молоді:

- перший період (від 14 до 21 (22) років) – період пошуку, коли молода особа визначає, ким бути, якою бути, яку професію обрати, де реалізувати свій талант; її ціннісні орієнтації та уявлення розмиті, економічна залежність від батьків в більшості випадків зберігається;

- другий період – час, протягом якого молода людина інтегрується у суспільство (йдеться про декілька перших років роботи юнаків та дівчат у будь-якій сфері);

- третій період – період, коли розпочинається інтенсивна творча праця молодої людини [15, с. 40-43].

Більш-менш усталеною є вікова періодизація молоді відповідно до біологічних та соціальних характеристик:

1) 14-16 років – вік підлітків. Це період становлення індивіда з біологічної та психологічної сторони. Як правило, представники вказаної групи є учнями середньої та старшої школи, а іноді й студентами коледжу;

2) 17-19 років – вік юнацтва. Де-факто, це період формування свідомості, власних життєвих цінностей та прийняття перших самостійних рішень щодо свого майбутнього. Набуває нового значення й процес соціалізації, що пов’язаний насамперед із зміною інституту освіти. Отже, формування та реалізація державної молодіжної політики у цей період є вкрай важливою.

3) 20-24 років – молодь. Цей віковий проміжок відзначається фізичною зрілістю та усталеними моральними принципами. Представниками такого віку є індивіди, які вже закінчують навчання та приступають до самостійної трудової діяльності, а також, створюють власну сім’ю.

4) 25-35 років – старша група молоді. У даному випадку індивід «знаходить себе» у професійній діяльності, є активним учасником політичного процесу (виходячи із віку, досвіду та отриманих громадянських прав) [49, с.

128].

Виходячи з вище наведеного, підкреслимо, що при визначенні верхньої вікової межі молоді необхідно враховувати наступні критерії:

- наявність рівня освіти та отриманої кваліфікації;
- наявність трудової діяльності та її тривалість;
- наявність політичних прав та їх використання;
- фінансова незалежність від батьків, шлюб та діти.

Отже, перераховані умови є індикаторами рівня «дорослості» особи. Зрозуміло, що вказані події за своїм проявом є суто індивідуальними, можуть відбуватися у різні періоди життя та не з такою послідовністю. Проте, відповіді саме на ці пункти створюють основу для визначення віку молоді у науковому середовищі. На наш погляд, серед вікових категорій є не менш важливим аспектом психофізичне сприйняття молоддю навколишньої дійсності та соціальних стандартів й ролей, які домінують у суспільстві, про що мова бути йти далі.

1.2. Молодіжна політика: її суть та форми

Допомога та підтримка молодого покоління з боку владних структур є каталізатором прогресивних змін у суспільстві. У такому контексті, вивчення особливостей формування державної молодіжної політики набуває нової актуальності, що підкріплюється євроінтеграційним вектором зовнішньої політики нашої країни та необхідності завершення процесу трансформації з посттоталітарного суспільства у демократичне.

Загалом, «молодіжну політику прийнято розглядати як діяльність усіх суспільних інститутів для соціального становлення, розвитку і вдосконалення як окремої молодої людини, так і всього молодого покоління» [29, с. 116].

Історично визначення вікових меж для молоді у суспільстві пов’язувалось із сукупністю фізіологічних, психологічних, соціально-економічних, культурних та інших аспектів. Наприклад, у сучасних умовах ускладнення

суспільно-політичної, трудової діяльності молоді люди потребують більше часу для отримання відповідної освіти, професії, що зумовлює збільшення періоду підготовки індивідів до «дорослого життя». Механізм взаємодії суспільства і молоді зображено на рис. 1.1.

Основна «функція державної молодіжної політики полягає у забезпеченні управління державою процесами соціокультурного відтворення суспільства, що може бути позначено як основний принцип сучасної молодіжної політики» [41, с. 32]. Разом із тим «у зв'язку із ускладненням життя, впливом інтеграційних, глобалізаційних процесів на розвиток і взаємини між державами, загостренням соціально-економічних, політичних й духовних процесів, кризи духовних ідеалів й орієнтацією громадян у країнах перехідного періоду існує потреба у розробленні та реалізації принципово нової державної молодіжної політики» [63, с. 10].

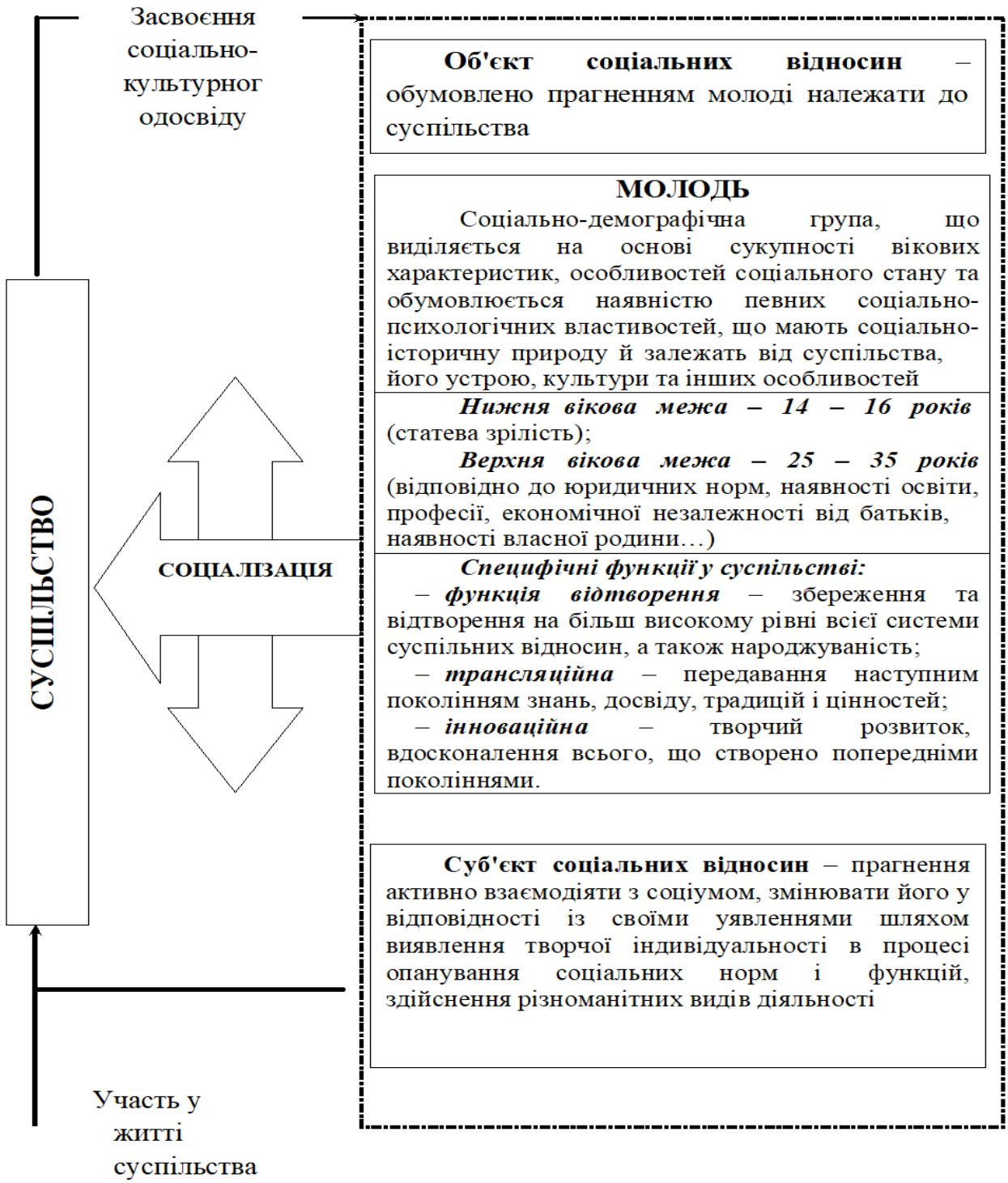

Рис. 1.1 Механізм взаємодії суспільства і молоді в процесі соціалізації ї [45, с. 313]

В контексті цього, на нашу думку, доречним у подальшому є запровадження нових механізмів формування та реалізації державної молодіжної політики. З точки зору В Рябіки, «аналізувати й оцінювати систему державної молодіжної політики можна, виходячи із складових ефективності: економічної (передбачає перевищення результатів над витратами у вартісному

виразі й визначається їх співвідношенням), технічної/результативної (пов'язується із співвідношенням поставлених цілей й фактичним рівнем їхнього досягнення), соціальної (визначається як досягнення соціальної, суспільної користі), педагогічної (пов'язана із підготовкою кваліфікованих кадрів)» [57, с. 48].

Дослідники О. Радченко і О. Крюков «визначають молодіжну політику як комплексне явище, що є результатом практичної, науково-теоретичної, ідеологічної та іншої діяльності соціальних інституцій стосовно молоді. Її можна розглядати як інтегральну функцію багатьох змінних: діяльності держави, партій, громадських, релігійних організацій тощо» [56, с. 146].

Необхідною складовою молодіжної політики є державна молодіжна політика, яку прийнято розглядати як діяльність держави, її інститутів, що спрямована на молодь; вона характеризується наявністю законодавчо закріплених ідей щодо місця молоді у поступальному розвитку суспільства, а також системи різноманітних державних заходів, що сприяють реалізації цих ідей.

Державна молодіжна політика є порівняно новим напрямом державної політики – як цілісна система забезпечення гідного рівня життя, можливостей саморозвитку та самореалізації молоді вона почала формуватися у другій половині XX ст. Причинами, що зумовили виокремлення молодіжної сфери з поміж інших та активне дослідження становлення й виховання молоді були: ускладнення суспільного життя, переорієнтація економіки на ринковий тип, лібералізація політичного режиму у країнах Західної Європи та США та, як наслідок – руйнування усталеного світогляду [17, с. 24].

Так, український науковець М. Головатий, «вивчаючи молодіжну політику у контексті суб'єктності задіяних акторів, наголошує, що провідну роль у її реалізації займають політичні партії, громадські організації, соціальні інститути, та, звісно – самі індивіди. На думку науковця, успішна молодіжна політика – це злагоджена робота усіх структурних компонентів за наявності фінансової підтримки з боку держави» [15, с. 237].

Під державною молодіжною політикою М. Головатий розуміє «наявність у суспільстві чітко і об'єктивно визначених, законодавчо закріплених ідей стосовно місця і ролі молоді в поступальному розвитку суспільства, а також системи різноманітних заходів, що сприяють реалізації цих ідей» [26, с. 25]. Інший дослідник, В. Баглик «пропонує розглядати державну молодіжну політику як інструмент і технологію, а також – систему заходів із завоювання, утримання і підтримки певного соціального, економічного, правового, політичного, етнічного, культурного статусу молоді» [4, с. 21].

Відомий український дослідник М. Перепелиця у своїх наукових доробках вказує, що «молодіжна політика є сукупністю ідей та теорій про місце й роль молодого покоління, а також, це комплексна діяльність органів державної влади та інших інституцій з метою розвитку молоді. При цьому, вчений наголошує, що суб'єктами молодіжної політики є всі суспільно-політичні інститути, які взаємодіють з молоддю, а сама молодь постає об'єктом впливу» [29]. Варто підкреслити, що низка наукових розробок даної тематики проводиться фахівцями з державного управління.

Так, у своїй дисертації М. Канавець «розуміє державну молодіжну політику як системну діяльність країни щодо молоді у контексті законодавчої, виконавчої, судової сферах, головною метою якої є гарантування гідних умов для життєвого самовизначення підростаючого покоління з урахуванням державних інтересів» [26, с. 10].

Інше визначення поняття «державна молодіжна політика надає вітчизняний науковець В. Орлов, якій розглядає її як діяльність органів влади, що спрямована на розробку концепцій, доктрин та програм молодіжного розвитку, а також як реалізацію низки заходів із соціального захисту молоді та надання всебічної підтримки щодо розвитку творчого та інтелектуального потенціалу» [47, с. 17].

Проте деякі автори вважають, що «історія розробки і вжиття конкретних заходів з боку держави, що регулювали порядок визнання та умови досягнення

молоддю дорослого статусу, сприяли її поступовому входженню у самостійне життя, починається у XVI ст. у Великобританії, а в Німеччині – у 1839 р., коли був ухвалений Регулятив стосовно праці молодих робітників на фабриках Пруссії» [65]. У тій же Німеччині в 1922 р. було прийнято Закон про молодіжне благодійництво – комплексний правовий акт, який включав нормативне закріплення державних обов'язків щодозабезпечення трудових та деяких інших соціальних прав молодих людей [65].

Т. Донченко пропонує розглядати державну молодіжну політику як: «пріоритетний і специфічний напрям у діяльності держави, її органів з метою створення певних умов та соціальних гарантій для становлення і розвитку молоді, самореалізації в особистих та суспільних інтересах; удосконаленню механізму взаємовідносин держави з молоддю стосовно реалізації її інтересів, запитів, потреб» [20, с. 127].

У свою чергу, Н. Кожушко вважає, що «державна молодіжна політика як визначений напрям дій складається із суспільних цілей та необхідних ресурсів для досягнення поставлених завдань й повинна базуватися на принципах та закономірностях суспільного розвитку, бути чітко визначеною за пріоритетами, що мають дедалі більше розкривати саме соціальне спрямування діяльності органів влади, серед яких особливе місце займають спрямованість на вирішення проблем молоді, а також створення певних умов і соціальних гарантій для становлення та розвитку молодого покоління» [30, с. 101].

Найбільш узагальнюючим є визначення вченого В. Головенька, який під молодіжною політикою розуміє комплексну діяльність держави з метою повноцінного виховання та формування активної позиції у молодого покоління. Дослідник, також, наголошує на децентралізації тих інституцій, які є реалізаторами державної молодіжної політики на місцевому рівні через важливість об'єктивного чинника - етнічних, культурних та економічних складових кожного регіону [17, с. 128].

Отже, проаналізувавши термінологію державної молодіжної політики у науковому дискурсі та у нормативно-правовій базі, варто підкреслити

необхідність у вдосконаленні даного поняття, яке пов'язане із стрімко змінюваним світом та адаптацією до сучасних умов життєдіяльності. Зауважимо, що дослідження цієї теми дасть змогу створити дієвий механізм залучення молоді до суспільно-політичного буття з метою розвитку їх потенціалу на користь нашої держави.

Відзначимо, що за часи своєї незалежності Україна досягла чималих успіхів у сфері формування та реалізації молодіжної політики, проте задля того, щоб реформування було ефективним, треба звернутися до досвіду більш розвинених у цьому напрямку країн. Отже, розглянемо основні елементи молодіжної політики, які притаманні провідним країнам світу.

Одним із головних документів є Декларація про поширення серед молоді ідеалів світу, взаємної поваги та взаєморозуміння між народами, яка була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1965 р. У Декларації закріплені такі базові принципи:

Принцип І: Виховання молоді повинно здійснюватись в дусі миру, правди, незалежності, взаємної поважання і згоди, щоб допомагати встановленню рівності для усіх народів та усіх людей, економічному та соціальному піднесенню, роззброєння та підтримання міжнародного миру і безпеки.

Принцип ІІ: «Всі соціальні інститути виховання, включаючи родину, освіту та засоби інформації повинні сприяти поширенню серед молоді ідеалів миру, гуманізму, свободи і міжнародної солідарності, а також всіх інших ідеалів, що сприяють зближенню народів, а також повинні знайомити молодь з функціями, які покладені на Організацію Об'єднаних Націй як на інструмент збереження і підтримання миру, що сприяє міжнародному взаєморозумінню і співпраці» [20].

Принцип ІІІ: «Молодь повинна виховуватися на основі поваги гідності та рівності всіх людей, без різниці за ознакою раси, кольору шкіри, етнічного походження або переконань, а також в дусі поваги до основних прав людини і до права народів на самовизначення» [20].

Принцип IV: «З метою зближення молоді в галузі освіти, культури та спорту слід заохочувати і розширювати серед молоді всіх країн взаємні обмін, подорожі, туризм, зустрічі, вивчення іноземних мов, споріднення міст і університетів без будь-якої дискримінації, а також інші подібні види діяльності» [20].

Принцип V: «Слід заохочувати національні та міжнародні об'єднання молоді сприяти цілям Організації Об'єднаних Націй, особливо – підтриманню міжнародного миру і безпеки, розвитку дружніх відносин між народами, заснованих на повазі суверенної рівності держав, здійснення остаточної ліквідації колоніалізму і расової дискримінації, а також інших порушень прав людини» [20].

Принцип VI: Основною метою виховання молоді має бути розвиток всіх її здібностей, формування людей, що володіють високими моральними якостями, глибоко відданих благородним ідеалам миру, свободи, гідності і загальної рівності і сповнених почуттям поваги і любові до людства і до його творчої праці. Важлива роль в цьому відношенні належить родині.

Аналізуючи цей нормативно-правовий акт, можна констатувати, що ці ж самі принципи закладені сьогодні в європейський досвід молодіжної політики як основоположні, бо це сукупність вічних загальнолюдських цінностей. Класифікація моделей молодіжної політики подана в табл. 1.2.

Незважаючи на певні досягнення, у сфері молодіжної політики є чимало проблем. Такі проблеми можна згрупувати у три групи. «По-перше, у багатьох країнах опікуються питаннями реалізації національної політики у справах молоді Міністерства, що мають обмежену політичну владу і обмежені ресурси. Одночасно галузеві міністерства, як правило, діють незалежно від проблем молоді, без їх урахування» [7]. Друга група причин пояснюється тим, що «в багатьох країнах, діяльність громадських молодіжних структур щодо участі юнаків і дівчат у вирішені молодіжних проблем заперечується, як з точки зору їх включеності в управлінські процеси, і з точки зору ефективності роботи. Можливості для участі молоді в управління можуть обмежуватися. Багато з

молодіжних організацій не мають необхідних фінансових коштів і ресурсів, відсутня координація їх дій» [7]. Третя група причин пояснюється відсутністю «достовірних і точних знань, порівняльних данихстосовно змін у молодіжному середовищі всередині країн та між країнами і регіонами залишається основною проблемою в розробці політики з питань молоді» [7].

Таблиця 1.2

Світові моделі молодіжної політики

Країна	Суть	Особливості
Швеція	Значне втручання у відносини молоді та суспільства	Ґрунтується на соціальній роботі в комунах і спеціально створених органах, що мають координаційні повноваження та специфічні сфери прямого управління. Вплив держави на вирішення молодіжних проблем найперше здійснюється через фінансування та іншудіяльність щодо створення умов для нормального розвитку кожної молодої людини, зокрема створення мережі державних чи державно-фінансових, спеціалізованих закладів, а також через фінансову підтримку молодіжних організацій
США	Обмежена участь держави в житті молоді, що зводиться до вирішення незначної частини наявних проблем.	Зводиться до гарантування прав т вжиття заходів стосовно соціально незахищених і уразливих категорій молоді. При цьому до уваги беруться лише окремі нагальні аспекти, що стосуються проблем зазначеної категорії населення.
Німеччина	Баланс державної та громадськоїучасті	Заснована на поєднанні соціал- демократичних (збереження соціального виміру, активна політика щодо забезпечення основних прав, превентивна робота щодо правопорушень, захист та розвиток соціальних здобутків) та ліберальних засад (заходи превентивного, компенсаційного, а також субсидіарного спрямування).

Таким чином, державна молодіжна політика створює соціально-економічні, правові, організаційні умови та гарантії для соціального становлення та розвитку молодих громадян для найбільш повної реалізації творчого потенціалу молоді на користь всього суспільства.

1.3. Інституційне забезпечення реалізації молодіжної політики та світовий досвід

Особливо сприйнятливим і найнестійкішим елементом суспільства на епоху трансформації є молодь. У всі історичні періоди саме молодь ставала головним рушійним елементом на шляху до революції, кардинального перебудови. Тобто об'єктивним є той факт, що молодь як соціальна група є найбільш активною та рухливою частиною товариства. І в той же час, в умовах кризи, яка найчастіше пов'язана зі змінами в державі, саме молодь найбільш гостро сприймає невдачі, втрачаючи зв'язку з соціальною мережею взаємовідносин, впадаючи у стан фрустрації, втрачаючи життєві орієнтири та ідеали. Зберігаючи у своїй активний заряд, молодь спрямовує ся в струмінь асоціальної поведінки, який завдає шкоди не лише суспільству, а й, насамперед, наймолодшому поколінню. Чи не винятком стала і українська молодь. У подіях 1990-х років, пов'язаних із катастрофою Радянського Союзу, саме молоде покоління підхопило прапор боротьби за волю, приватну власність, економічну ініціативу. І воно ж першим зазнало розчарування від невиправданих надій на досягнення швидкого благополуччя, коли політичне звільнення було досягнуто ціною соціально-економічного краху В умовах же розпаду держави, подібні обставини становили особливу небезпеку, бо могли призвести до швидкої втрати національної ідентичності та громадянськості. Саме тому вже на початку 2000-х років почався пошук згуртовуючої національно ідеї, замість зруйнованої комуністичної ідеології і ідеї індивідуалізму і конкурентної боротьби, що явно не прижилася.

Розвиток молодіжної політики перебуває і у фокусі неодмінної уваги багатьох європейських структур. Зокрема, цими питаннями в ЄС опікується Європейська Комісія, Європейський Парламент, Асамблея Європейських Регіонів, та інші інституції.

Науковці до складових законодавчого механізму регулювання молодіжної політики відносять: «норми щодо формування й реалізації державної молодіжної політики; законодавчі акти, рішення державних органів управління, щорічні доповіді Президента України; механізми й інституції реалізації затверджених законів; законодавчо затвердженні державні стандарти; механізми впровадження міжнародного законодавства, ратифіковані документи міжнародних організацій» [25, с. 29].

Конституція України не має положень, які окремо визначають права дітей та молоді, адже на них поширюються права та обов'язки, обов'язкові для усіх громадян України [32].

Соціальна система європейських держав заснована на Хартії Ради Європи, початковий текст якої було прийнято 18 жовтня 1961 року у Турині. Сторони визнавали метою своєї політики досягнення умов, за яких було б реалізовано права дітей та молоді на спеціальний соціальний, юридичний та економічний захист. Стаття 7 «Право дітей та молоді на захист» встановлює, що для забезпечення ефективної реалізації права дітей та молоді на захист сторони зобов'язуються передбачити мінімальний вік осіб, які приймаються на роботу, визнати право працівників до 18 років на справедливу заробітну плату та додаткові виплати тощо.

Для забезпечення ефективної реалізації права на професійну орієнтацію сторони зобов'язуються відповідно до статті 9 Хартії «Право на професійну орієнтацію» створити або підтримувати за необхідності службу, яка допоможе всім особам, включаючи інвалідів, вирішити проблеми професійного вибору та професійної кар'єри з належним обліком особистих якостей працівника та його професійних можливостей. Ця допомога має надаватися безкоштовно як молоді, включаючи школярів, так і дорослим. Стаття 17 Хартії «Право дітей та молоді на соціальний, юридичний та економічний захист» визначає, що для забезпечення ефективної реалізації права дітей та молоді розвиватися у середовищі, що сприяє найбільш повному розкриттю особи, фізичних та розумових здібностей, визначає, що держави-підписанти Хартії зобов'язуються

безпосередньо або у співпраці з іншими державами та приватними організаціями вжити всіх необхідних заходів, спрямованих на те, щоб: забезпечувати дітям та молодим людям з урахуванням прав та обов'язків їхніх батьків турботу та допомогу, освіту та виховання, яких вони потребують, зокрема шляхом створення необхідних цього служб; захищати дітей та молодь від зневаги, насильства та експлуатації; забезпечувати захистом та спеціальною державною допомогою дітей та підлітків, тимчасово або постійно позбавлених батьківського піклування; надати дітям та молоді безкоштовну початкову та середню освіту, а також сприяти регулярному відвідуванню ними занять у школі. Рада Європи прийняла Хартію про участь молоді в житті муніципальних та регіональних утворень, яку багато хто називає європейською молодіжною конституцією. У Хартії зізнається, що залучення молодих людей до вирішення проблем на місцевому рівні дозволяє їм безпосередньо брати участь у житті своєї комуни або регіональної освіти, не відчувати себе там чужим. Як фактор соціальної інтеграції активність на місцевому рівні дозволяє молоді краще долати двоїстий аспект сучасного міського життя: з одного боку, замкнутість та безіменність, з іншого – суспільне життя та прагнення змінити стан речей. Варто зазначити, що принципи Хартії та різні форми участі, запропоновані нею, адресовані всім молодим людям незалежно від їхньої національності, віросповідання, соціального походження.

Згідно з Хартією, конкретні напрямки діяльності, які муніципалітети та інші територіальні освіти повинні проводити для більшої участі молоді в житті муніципальних та регіональних утворень, включають практично всі сфери життя: організацію дозвілля, працевлаштування та боротьбу з безробіттям, політику в галузі житла та містобудування, освіта та професійне навчання тощо.

Для успішної політики з усіх цих напрямів муніципалітети та інші територіальні освіти зобов'язуються створити інститути, що оптимально відповідають потребам участі молоді у рішеннях та дискусіях з її питань. Інститути участі «втілюються» у структурах, які можуть приймати різні форми

у місті та селі. Вони повинні дати можливість молоді та її представникам стати справжніми партнерами у проведенні молодіжної політики. Угоди про партнерство, у яких молодь займає гідне місце та може заявити про свої інтереси,

сприяє підвищенню її статусу у місті.

Для забезпечення представництва молоді в муніципалітетах та регіональних утвореннях необхідна посада «молодіжного делегата». Там, де подібна практика не впроваджена, муніципалітети та регіональні освіти вивчають умови для створення такої посади для представника, запропонованого, наприклад, молодіжних об'єднань. Протягом встановленого терміну повноважень він допомагатиме муніципальній службі, яка займається справами молоді, стежити за проведенням молодіжної політики та координуватиме прийняття рішень.

На підставі поданого муніципалітетами або іншими освітніми установами бюджету молоді ради розробляють та здійснюють проекти за чотирма напрямками: збір та аналіз запитів та потреб молоді та таких проблем, як житло, містобудування, дозвілля, культурні центри; обговорення та вивчення можливостей здійснення проектів за участю експертів, місцевих виборних осіб та співробітників адміністративних органів у складі підкомісій; складання бюджету, прийняття рішень та їх здійснення; постійна оцінка результатів [3, с. 5]. Зрештою, важливу роль у проведенні молодіжної політики відіграє консультаційний орган. Це структура, де можливий постійний діалог між місцевими виборними органами та делегатами або представниками молодіжних організацій та об'єднань, які є або просто обраними своїми однолітками, або молодими співробітниками соціальних служб, або керівниками молодіжних об'єднань, молодіжних клубів, молодіжних центрів, соціальних центрів, центрів планування. сім'ї, інформаційних центрів та центрів обслуговування, або керівниками рад молоді, що є координуючою та консультаційною ланкою молодіжних об'єднань та організацій у муніципальних або регіональних утвореннях. Цей орган є також місцем розробки та контролю діяльності за

конкретними напрямками спільно з молоддю та на користь молоді. Важливе значення для міжнародних молодіжних обмінів, виховання громадянськості має вже згадувана Європейська конвенція про сприяння транснаціональній довгостроковій добровільній службі молоді.

У країнах Європи та Америки активні молодіжні організації політичних партій різних політичних напрямів. Діють численні молодіжні організації, які патронуються релігійними організаціями. Так, у католицьких країнах існують молодіжні організації, що створюються єпархіями чи чернечими орденами. Активну позицію в цьому відношенні виявляють протестантські церкви: молодіжні організації при лютеранських (Народна церква – Данія; церква Норвегії та ін.), англіканських (церква Англії, церква Ірландії та ін.), баптистських, методистських церквах (насамперед у США). Велика кількість молодіжних організацій виникають на основі громадських організацій, що виступають проти негативних сторін глобалізаційного процесу, і навіть відверто антиглобалістських.

Молодіжна політика може реалізуватися на трьох рівнях: національний (загальнодержавний), регіональний (рівень областей), на місцевому рівні (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Національний та регіональний рівні реалізації молодіжної політики

Інституційно-функціональний механізм, який відображає роль молоді в публічному управлінні, подано на рис. 1.3.

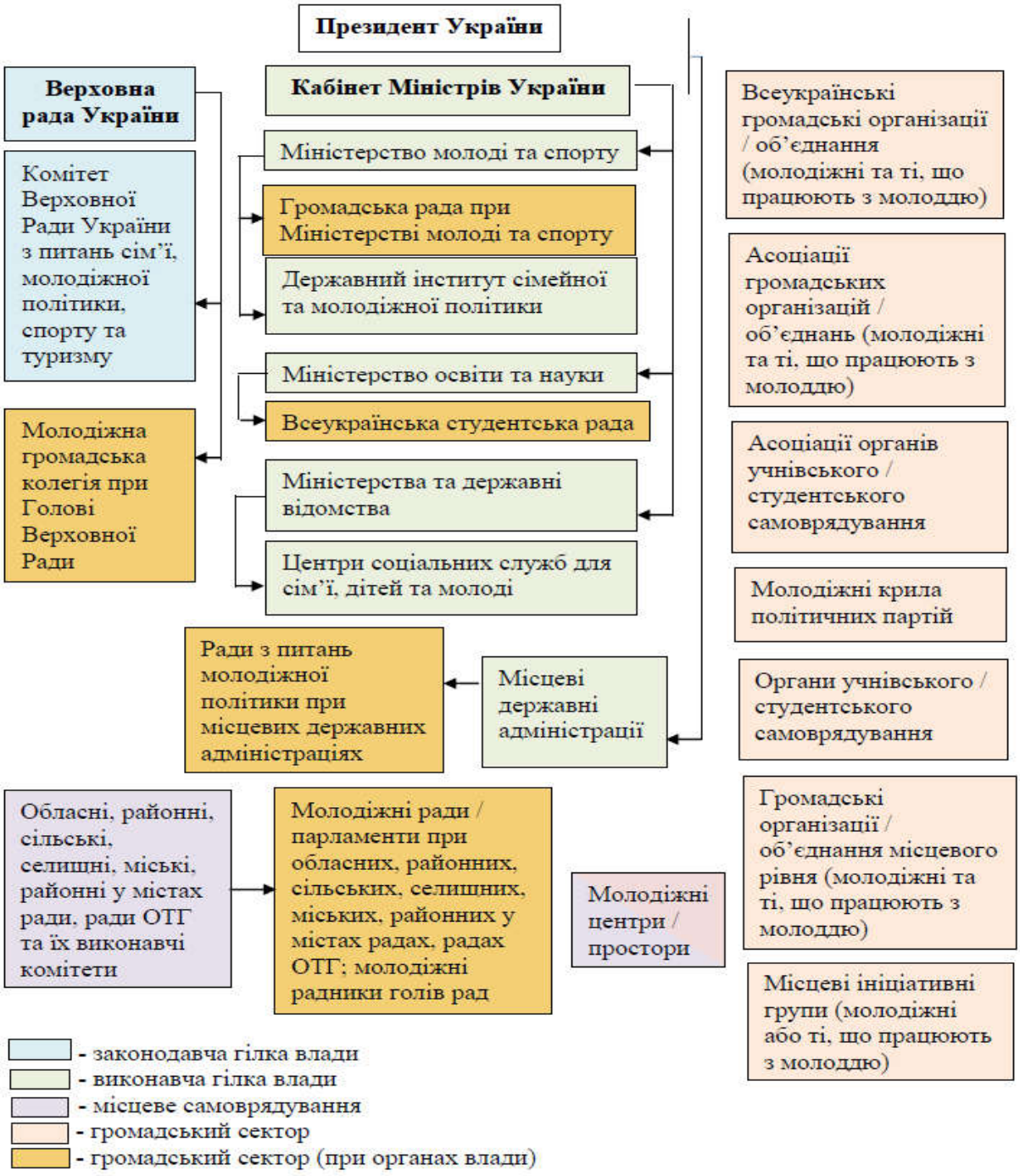

Рис. 1.3. Інституційне забезпечення участі молоді у публічному управлінні [66]

У ВРУ діє «Комітет Верховної Ради України з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму, відповідно до Постанови Верховної Ради України Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України восьмого скликання від 4 грудня 2014 року № 22-VIII, здійснює законопроектну діяльність та виконує контрольні функції, зокрема у сфері державної молодіжної політики» [50].

При Голові Верховної Ради засновано Молодіжну громадську колегію «на підтримку відповідної ініціативи молодіжних громадських організацій з метою залучення їх до діяльності Верховної Ради України та її органів і створення можливостей для врахування позиції молоді при підготовці питань до розгляду в парламенті. Основним завданням колегії є обговорення та експертно-аналітична оцінка проблемних питань та вироблення рекомендацій з цих питань для їх урахування у законотворчій діяльності Верховної Ради України» [53].

Міністерство молоді та спорту України «відповідно до Положення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 року № 220, є головним органом, що формує та реалізовує державну політику у молодіжній сфері, сфері фізичної культури і спорту» [52]. Міністерство часто змінювало свою назву, що відображено у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Зміни назви центрального органу з питань молоді в Україні

№	Назва Міністерства, Комітету	Рік існування
1	Міністерство Україні у справах молоді і спорту	25.02.92 – 26.07.96
2	Міністерство Україні у справах сім'ї та молоді	26.07.96 – 13.03.99
3	Державний Комітет Україні у справах сім'ї та молоді	13.03.99 – 15.12.99
4	Державний Комітет молодіжної політики, спорту і туризму України	15.12.99 – 22.11.01
5	Державний Комітет України у справах сім'ї та молоді	22.11.01 – 06.02.04
6	Міністерство України у справах сім'ї, дітей та молоді	06.02.04 – 26.02.05
7	Міністерство України у справах молоді та спорту	26.02.05 - 18.08.05
8	Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту	18.08.05 - 09.12.10
9	Міністерство освіти, науки, молоді та спорту України	09.12.10 - 28.02.13
10	Міністерство молоді та спорту України	28.02.13 - 02.09.19
11	Міністерство культури, молоді та спорту України	З 02.09.19

На рівні обласних та місцевих органів публічної влади формування та реалізація молодіжної політики здійснюється Департаментами, управліннями, на які покладено функції та завдання надання допомоги молодим особам у реалізації їх законних прав та захисту.

Протягом декількох десятиліть одним з найбільш актуальних об’єктів розвідок є молодіжна політика. Причинами цього як явища інтеграції і глобалізації, а й залежне становище суспільства з його якісних показників – молоді. Вони є рушійною силою, що веде до суспільного розвитку, впливаючи на створення та прогрес держави та дієвою та дієвою передумовою формування суспільно-політичних явищ. На перехресті сучасної соціально-економічної ситуації повноцінна інтеграція молоді у соціальне середовище є пріоритетною серед сфер динаміки державного управління та управління.

Висновки до розділу 1

1. Молодь є одночасно об’єктом та суб’єктом системної трансформації. Знаходячись у перехідному стані до дорослого життя, відбувається перетворення індивіда з об’єкта впливу на суб’єкт самостійної діяльності. На наш погляд, виділення молодого покоління серед інших груп населення може бути аргументовано тим, що молоде покоління не лише суб'єктом, спадкоємцем матеріальних і духовних багатств суспільства, а й творцем, завдяки якому виникають нові, прогресивніші політико-демократичні суспільні відносини. Щоб рухатися, молодь має виявити готовність відтворювати та розвивати не лише матеріальні, а й політичні, духовні цінності, культуру нації. Він оснащений ресурсами та можливостями для активного залучення до вирішення проблем та досягнення соціального прогресу. Без цілеспрямованого регулювання з боку держави і суспільства потенціал молодого покоління залишається незатребуваним, що може позбавляти суспільство передбачуваного майбутнього.

2. Визначено особливості формування та реалізації молодіжної політики в глобалізаційних умовах. Таким чином, сьогодні українське суспільство характеризується процесом інтеграції у світове співтовариство, а це означає, що глобалізація є важливою для політичної, економічної, культурної та соціальної сфер. Інформаційно-соціальний характер, збільшення потоку інформації впливають на людину загалом і пов'язані з необхідною адаптацією до цих

процесів. Особливої актуальності набуває дослідження глобалізації молоді з розумінням молоді як «потенціалу, готового до будь-яких перетворень та змін».

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

2.1. Механізми реалізації державної молодіжної політики

Євроінтеграційний вектор розвитку країни стає можливим завдяки здатності молоді імплементувати європейські цінності в українські реалії і робити відповідні зміни на місцевому та державному рівнях. Розвиток молодих українців можливий у разі впровадження державою повноцінної та всебічної молодіжної політики, що потребує відповідного фінансування. Держава і суспільство вбачають за необхідне забезпечити інноваційну участь молоді в державотворчих процесах, забезпечити сприятливі умови для реалізації її духовних потреб, створити рівні можливості для розкриття потенціалу молоді. Тому проявляється потреба в створені досконалих механізмів застосовування потенціалу молоді в системі управління розвитком країни та регіону, підтримці отримання молоддю соціального досвіду, вміння жити в громадянському суспільстві та ін. За таких умов може суттєво зрости ефективність публічного управління при реалізації молодіжної політики.

Як зазначають науковці, «основні напрями використання потенціалу молоді в регіональному управлінні мають стосуватись пошуку нових проектів, технологій, комплексних рішень у сфері регіонального розвитку, формуванні відповідних інноваційних стратегій, нових засобів та управлінських механізмів, … залучати молоді кадри до вироблення нестандартних пропозицій щодо досягнення цілей …. нової регіональної політики» [19, с. 81-92].

Для України важливим залишається формування у молоді відчуття відповідальності за майбутнє країни, ініціативність у розробці програм розвитку регіону. Разом з тим, слід створити належні умови в процесі регіонального управління, які б заохотили ініціативу молодих фахівців.

Розглядаючи заходи політики з погляду п’яти перехідних періодів життя молоді, дослідники пропонують три стратегічні напрями проведення реформ:

- Можливості. Розширити можливості для розвитку людського капіталу шляхом полегшення доступу до освіти та медичних послуг та підвищення

якості; надаючи допомогу для початку та можливість молодим людям висловити свою думку щодо того, якої допомоги вони потребують, та взяти участь у її наданні.

- Здібності. Розвивати здатність молодих людей приймати правильні рішення щодо цих можливостей, визнаючи їх особами, що приймають рішення, та забезпечуючи, щоб ці рішення були поінформованими, обґрунтованими та обґрунтованими.

– Дай ще один шанс. Створити ефективну систему використання втрачених можливостей, використовуючи цільові програми, які дають молодим людям надію та стимули наздогнати втрачене через негаразди або неправильне прийняття рішень. Молодіжний відділ ООН працює у тісній співпраці з відділом з технічної співпраці Департаменту соціальної політики та розвитку.

Деякі сфери співробітництва, що стосуються молодіжного розвитку, включають:

- допомога державам у розробці, реалізації та моніторингу національної молодіжної політики;

- стратегії збільшення зайнятості серед молоді, поліпшення клімату підприємництва;

- тренінги для дорослих та установ з навчання спільної роботи з молодіжними організаціями;

- моніторинг та посилення існуючих молодіжних структур та мереж, включаючи розвиток лідерства;

- розвиток молодіжного волонтерства та громадянської участі; Підтримка соціальної інтеграції специфічних молодіжних категорій (дівчата, люди з обмеженими можливостями, біженці, іммігранти та ін.);

- залучення молодих людей як партнерів до будівництва миру на постконфліктних територіях.

Україні слід взяти за основу при розробці державної молодіжної політики досвід Європейського Союзу. Політика молодіжного розвитку є основною частиною місії Ради Європи з моменту її заснування. Сьогодні прагнення Ради

Європи в цій галузі спрямовані на просування та підтримку розвитку високоякісних і ефективних програм молодіжної політики на місцевому, національному та загальноєвропейському рівнях. Цей розвиток побудований на основі загальних принципів, цінностей і підходів, в той же час береться до уваги складність політичних, економічних та соціальних ситуацій, історичний контекст та культурні традиції країн-учасниць. Рада Європи розробила концепцію молодіжної політики, що складається з 5 С:

Coverage (охоплення – географічне та соціальне);

Capacity (роль та взаємовідносини держави та молодіжних організацій);

Competence (компетенції – кваліфікація та тренінги);

Cooperation, coordination and coherence (співпраця, координація та узгодженість – вертикальний та горизонтальний зв'язок);

Cost (фінансові та людські ресурси) [67].

Отож, для активізації участі молоді варто застосовувати низку засобів впливу на всіх ступенях реалізації молодіжної політики. Особливим через свою наближеність до заключного «споживача» є саме локальний рівень, де результативність та ефективність таких засобів оцінити доволі нескладно. На рис. 2.1 окреслено засоби впливу органів місцевого самоврядування на реалізацію молодіжної політики в Україні, поміж яких присутні організаційні, фінансово-економічні, адміністративно-правові та інші.

Нерівний доступ до нових можливостей збільшує розрив. Деякі групи молодих людей, наприклад, з меншими можливостями, мають більше труднощів, щоб знайти своє місце в суспільстві. Області громадської діяльності, спрямовані на кращу професійну та соціальну інтеграцію для тих молодих людей, які мають менші можливості, повинні бути широкими та множинно орієнтованими, оскільки існують численні ризики, причини та форми ізоляції: бідність, важкий сімейний контекст, проблеми фізичного та психічного здоров'я, інвалідність, життя у неблагополучних міських чи сільських районах, етнічне походження, погана успішність у школі, залежності, ув'язнені.

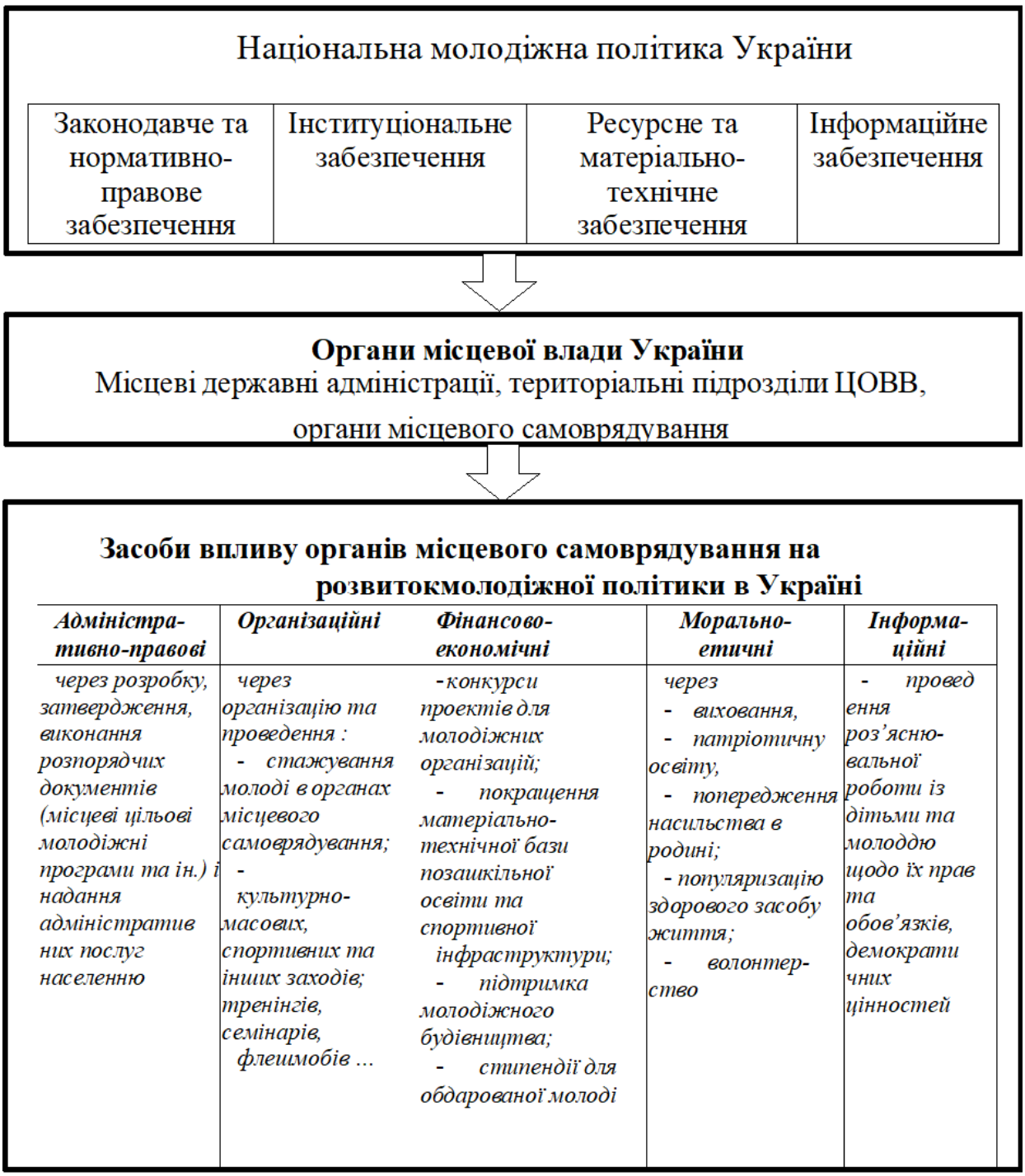

Рис. 2.1. Засоби впливу органів місцевого самоврядування на розвиток та реалізацію молодіжної політики в Україні [44, с. 154]

Основні складові моделі участі молоді в прийнятті рішень на національному, регіональному та місцевому рівнях наведено на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Модель участі молоді у прийнятті рішення по реалізації молодіжної політики [43]

Тому, проведення державної політики щодо їх залучення у суспільні процеси, спрямоване на: «обізнаність молоді у питань публічного управління та місцевого самоврядування; розширення представництва молоді в органах державної влади таорганах місцевого самоврядування; збільшення чисельності молодих людей, які пройшли стажування на посадах в органах державної влади та органах місцевого самоврядування; зростання професійного рівня молодих

державних службовців» [42, с. 47].

Визначимо три ключові пріоритети, у напрямі яких має розвиватися молодіжна політика в найближче десятиліття. До них відносяться: дотримання прав людини та розвиток демократії; міжкультурний діалог та соціо-культурна різноманітність; соціальна інтеграція молоді.

Пріоритет поваги прав людини та розвитку демократії у контексті молодіжної політики орієнтує країни на створення сприятливих умов для забезпечення: повного дотримання прав молодих людей, пошани їхньої людської гідності, а також умов, що заохочують відданість ідеї верховенства прав людини; активної участі молодих людей у демократичних процесах та їх ширшій представленості у ключових демократичних структурах; рівних можливостей для участі всіх молодих людей у всіх без винятку аспектах повсякденного життя; ефективних заходів щодо боротьби з гендерною нерівністю та всілякими формами насильства та дискримінації за статевою ознакою; збільшення кількості просвітницьких заходів та навчальних програм, що підвищують рівень обізнаності молодих людей щодо проблем довкілля та сталого розвитку; доступності інформаційних та консультаційних ресурсів, орієнтованих на потреби молоді.

Пріоритет розвитку міжкультурного діалогу, солідарності та навичок співіснування та взаєморозуміння, обумовлений посиленням соціо-культурної різноманітності у сучасному світі, для майбутнього молодіжної політики означає: надання молоді права розвивати та підтримувати, насамперед, у повсякденному житті культурну різноманітність, розуміти важливість міжкультурного діалогу та співпраці; недопущення та запобігання всім формам расизму та дискримінації за будь-якою з можливих підстав/ознак; всебічну підтримку молодіжних організацій та ініціатив щодо запобігання та управління конфліктами, а також пост-конфліктного врегулювання через встановлення міжкультурного та міжрелігійного діалогу; сприяння молодіжним ініціативам щодо роботи з біженцями та соціально-уразливими категоріями молоді; подальшу підтримку міжрегіональної взаємодії молоді в країні та за її межами;

підтримку молоді у розвитку солідарності та співпраці на глобальному рівні.

Будь-які зміни у суспільстві загострюють проблеми, пов'язані з інтеграцією молодих людей у суспільство, оскільки становлять загрозу як відтворенню окремо взятих осіб, так і відтворенню існуючих суспільних структур.

Соціальна інтеграція є певним процесом вбудовування людини в соціальне середовище з подальшим об'єднанням, зв'язуванням та узгодженням структурних складових. Саме він знаходиться в основі створення та розвитку суспільства, без цього процесу передача соціального досвіду суспільства буде зупинена та призведе до хаосу. Молодь є своєрідним резервом, активація якого безпосередньо залежить від успішної інтеграції в соціум, адже приховані сили нації можуть бути мобілізовані лише якщо вони об'єднані. Це група, яка переживає період становлення соціальної зрілості, стан якої визначено соціально-економічним станом суспільства [66].

У процесі соціальної інтеграції, що припадає на період кризових явищ у економічній сфері країни, молодь стикається з низкою проблем, що позначається на їх ставленні до навколишнього середовища.

Стан нестабільності у багатьох сферах суспільного життя наголошують на необхідності створення ефективних заходів, спрямованих на пошук та реалізацію механізму стабілізації систем та розвитку країни у економічному напрямі. Важливе розуміння основної проблеми: невдачі у вітчизняній економіці є свідченням недостатнього розвитку людського капіталу. Всі можливості для вирішення ситуації, що виникла, будуть втілюватися, за умови підтримки та зацікавленості держави у розвитку потенціалу сьогоднішньої молоді.

2.2. Формування та реалізації громадянської молодіжної політики

Стратегічна мета реалізації молодіжної політики в Україні полягає у створенні умов для самореалізації кожної молодої людини, вихованні людей, здатних ефективно працювати, зберігати й примножувати цінності народу України, розвивати і зміцнювати суверенну, демократичну державу. Ефективне здійснення молодіжної політики окреслює активне співробітництво державних інститутів, політичних партій, різних структур громадянського суспільства з громадськими молодіжними організаціями. Громадянську молодіжну політику визначають як «взаємодію різних недержавних інститутів, суб'єктів економіки, соціальних груп, громадян, їх організацій з приводу зміни становища молодого покоління в суспільстві, виражене в розробці і практичній реалізації системи соціальних, економічних, політичних, виховних та інших пріоритетів розвитку молоді, комплексу заходів і заходів щодо подолання її актуальних проблем» [58, с. 45].

Головну ідею реалізації державної молодіжної політики А. Черних «пропонує визначати наступним чином: кожна молода людина повинна мати рівні умови для успішного життєвого старту: одержати якісну вищу освіту, отримати перше робоче місце, мати можливість забезпечити себе власним житлом та займатися самовдосконаленням на протязі всього життя» [59].

Тому, питання взаємовідносин влади та громадськості виступає ключовим у будь якому суспільстві. Демократична держава виступає представником громадянського суспільства. Разом з тим, залежно від рівня участі молоді в процесах прийняття рішень залежатиме ефективність їх діяльності (табл. 2.1).

Тому погоджуємося з думкою, що «основною функцією взаємодії у сучасному процесі державотворення виступає мінімізація політичного протистояння у суспільстві, вироблення механізмів суспільної адаптації управлінських рішень як передумови конституювання громадянського

суспільства» [6, с. 12-13]. «У цілому взаємодія органів влади з інститутами громадянського суспільства відбувається внаслідок функціонування окремої комунікативної підсистеми цих органів, завдяки чому й реалізуються окреслені вище цілі йзавдання» [21].

Таблиця 2.1

Рівні участі молоді у процесі прийняття рішень

Рівні	Назва	Роз'яснення
Рівень 1	Інформування	Односторонній процес, коли орган влади говорить людям про своє рішення до або під час реалізації програм.
Рівень 2	Консультування	Орган влади інформує людей, щоб отримати зворотний зв'язок, але приймає рішення і реалізує його водносторонньому порядку.
Рівень 3	Залучення	Орган влади не тільки слухає людей під час прийняття рішень, а й залучає людей до розподілу бюджету і реалізації програм разом. Зазвичай вся громада не має можливості бути залученою.
Рівень 4	Розширення прав та можливостей	Орган влади дає змогу розвивати здібності людей, спільно приймаючи рішення та розпоряджаючись ресурсами для реалізації програми розвитку. Виступає якпосередник.

В Україні до інститутів громадянського суспільства належать: «громадськіорганізації, релігійні організації, благодійні організації, професійні спілки, об'єднання професійних спілок, творчі спілки, асоціації, організації роботодавців, недержавні засоби масової інформації, інші непідприємницькі товариства і установи, легалізовані відповідно до законодавства України» [54].

Г.В. Коваль виділяє два наступні реалізації молодіжної політики в діяльності політичних партій – стратегічний і тактичний. За висновком автора «на стратегічному рівні політичні партії як правило, обмежуються загальними фразами щодо майбутнього молоді на основі розповсюдження загальнолюдських цінностей та ідеалів, проектування нового способу життя. На

тактичному рівні політичні партії ставлять перед собою короткотермінові завдання, як правило, пов'язані з електоральним процесом» [29, с. 159]. Зазначене свідчить про зусилля привернути увагу молоді, але не передбачають приділення належної уваги до проблем використання потенціалу молоді в політичному.

Важливим інститутом громадянського суспільства, який впливає на реалізацію молодіжної політики, визначають молодіжний рух. Наприклад, В. Барабаш в процесі аналізу інституціалізації молодіжного руху, обґрунтовує, що «молодіжний рух як різновид соціальної ініціативи та громадської активності виконує низку функцій, серед яких однією з найважливіших є залучення молоді до суспільного життя, її соціалізація у складних соціальних процесах. Участь у організованій громадській діяльності дозволяє молодій людині відчути себе частиною суспільства» [5, с. 3].

Інші вчені у молодіжному русі «виділяютьмасову організовану соціально-політичну активність у вигляді організованої – в громадські організації, творчі спілки тощо – молоді та неформальної самоорганізованої молодіжної ініціативи, іноді молодіжної субкультури, а також вузькоцільові рухи, які взаємно доповнюються» [36, с. 66].

Науковець зазначає, що «в умовах сучасного суспільства інституціональні форми діяльності дозволяють більш ефективно досягти цілей, що ставлять перед собою ті або інші об'єднання. Саме тому все частіше неформальні молодіжні угруповання та об'єднання організаційно закріплюють свою діяльність, тим самим переводять її на формальні інституціональні засади» [5, с. 10].

Пропонуємо застосовувати критерії для визначення змісту взаємодії органів влади і громадянського суспільства, які подані в табл. 2.2.

Погоджуємося з позицією фахівців, які зазначають, що «характер зв'язків має визначатися в термінах координації, оскільки явне домінування субординаційних зв'язків (коли держава постає як винятковий суб'єкт управління, а суспільство – як його пасивний об'єкт) не лише практично

унеможливлює будь-який реальний вплив громадянського суспільства на державну владу та її реалізацію, а й взагалі робить цей вплив зайвим» [51, с. 171].

У 2017 році Міністерством молоді та спорту України спільно з Програмою розвитку ООН в Україні було започатковано конкурс кращих практик молодіжної роботи в Україні. Прикладами таких інструментів є використання соціальних медіа для поширення інформації, онлайнконсультування, навчання з цифрової грамотності, використання онлайнігор та мобільних додатків, забезпечення участі молоді через онлайнінструменти тощо.

Таблиця 2.2

Тип взаємодії органів влади з інститутами громадянського суспільства [1; 3]

Тип взаємодії	Зміст взаємодії
Внутрішня взаємодія	Передбачає взаємовідносини органу державної влади зі своїм складником – політичною партією
Зовнішня взаємодія	Діалог між органами державної влади та інститутами громадського суспільства
Консенсус	Соціальне партнерство субєктів взаємодії
Конкуренція	Сутність політичної конкуренції полягає в тому, що десятки молодіжних політичних рухів намагаються залучити молодь до участі у власних цілях
Конфлікт	Акції прямої дії, спрямовані на соціальний інтерес
контроль	Державний контроль за діяльністю політичних партій та молодіжних громадських організацій, самоконтроль, громадський контроль за діяльністю органів влади

На конкурс «Кращі практики молодіжної роботи – 2020» було подано 144 заявки з усіх регіонів України, які відповідають вимогам конкурсу. 107 практик, за оцінками журі, стали фіналістами та увійшли в каталог «Кращі практики молодіжної роботи – 2020». Це більше на 10% від результатів 2017 року, на 38% у 2018 році та на 33% у 2019 році. Окрім того треба відзначити,

що у 2017 році, коли конкурс лише стартував, то на нього подавалися практики, які реалізовувалися, починаючи з 1991 року. І це був зріз за 26 років. Натомість практики 2020 року – це зріз за останні 2 роки. Збільшення списку фіналістів говорить про підвищення кількості та якості молодіжних проєктів (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Показники участі у молодіжних проектах [27]

Найбільше заявок прийшло з Дніпропетровської (32 практики, 22% від загальної кількості), Чернігівської (18 практик, 12%), Волинської областей (12 практик, 8%).

Цього року одним із фокусів Конкурсу стали практики від малих громад. Під малою громадою в рамках конкурсу визначаються населений пункт із населенням до 10 000 осіб. Від малих громад подано 14 практик. Серед них чотири селища, п’ять сіл, два міста та одна сільська об’єднана територіальна громада. Практики передбачали створення молодіжних просторів, навчальні курси про медіаграмотність та критичне мислення, адвокаційну кампанію, моніторинг роботи депутатів, велоквест та онлайнмарафон.

До каталогу увійшли 11 практик, подані і реалізовані в малих громадах. Практика-переможець в номінації «Найкраща практика молодіжної роботи з малої громади»: Новий підхід до створення Молодіжного центру в малій громаді (с. Медвин, Київська область). Ініціаторами практики стала молодь, яка проживає в селі Медвин. Переможці з нуля обладнали власний молодіжний простір, залучаючи до роботи батьків, друзів, інших небайдужих односельчан.

На сьогодні самостійно проводять майстеркласи і наповнюють іншими активностями новостворений молодіжний центр.

Організації, установи, інституції або ініціативні групи, які подали заявки на участь у конкурсі «Кращі практики молодіжної роботи - 2020» традиційно представляють і громадський, і державний сектори. Практики малих громад показали, що активна та креативна молодь і молодіжні працівники є і в малих громадах. І вони вміють реалізовувати проєкти високого рівня.

Інститути громадянського суспільства (ІГС) подали 85 заявок, або 59% від загальної кількості заявок, поданих на конкурс (у 2019 році – 91 заявка, 63%; у 2018 році –107 заявок, 62%); державні установи, організації, заклади подали 48 заявок, що становить 33,3% від загальної кількості (у 2019 році – 52 заявки, 36%; у 2018 році – 66 заявок, 38%) [27].

Об’єднання громадського та державного секторів подали 10 заявок, що становить 6,9% від загальної кількості, поданих на конкурс (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Показники кількості проектів, поданих на конкурс громадськими та державними організаціями [27]

Серед інститутів громадянського суспільства (ІГС) найбільшу кількість заявок подали громадські організації – 49 заявок (52,7% від заявок, поданих ІГС, 34% від загальної кількості заявок, поданих на конкурс), як і в 2019 та 2018 роках. Заявки також подавали: молодіжні ради/парламенти – 13 заявок (14% від кількості заявок, поданих ІГС, 9,2% від загальної кількості заявок); · молодіжні центри/простори – 9 заявок (9,7% від заявок ІГС, 6,2% від загальної кількості заявок);· об'єднання, колективи, коаліції та проєкти – 8 заявок (8,6% від заявок ІГС);· молодіжні ініціативні групи – 6 заявок (6,5% від заявок ІГС); · благодійні організації/фонди – 5 заявок (5,4% від заявок ІГС) (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Кількість проектів, поданих на конкурс інститутами громадянського суспільства [27]

На момент подання заявок на конкурс «Кращі практики молодіжної роботи – 2020» – 33 проєкти, що складають 22,9% усіх заявок (у 2019 році – 39 заявок (27%)) були на стадії впровадження. Реалізація 37 проєктів (25,7% усіх заявок) завершилася (у 2019 році – 26 проєктів (18%)) [27]. Понад половини молодіжних практик, поданих на конкурс у 2020 році реалізовувалися за допомогою членів та членкинь громадських організацій – у 83 проєктах, що складає 57,6% заявок, поданих на конкурс. Також активно залучалися до розробки та проведення проєктів волонтери та волонтерки – в 61 практиці (42,4% заявок).

У 2020 році, в порівнянні з заявками, поданими минулого року, молодь активніше бере участь в реалізації проєктів, зокрема учні та студенти – 42 практики, що становлять 29,2% заявок (у 2019 році – 13 проєктів, 9%).

Також активну участь у реалізації молодіжних практик беруть спеціалісти та спеціалістки різних сфер, експерти та експертки, зокрема й тренери та тренерки (46 проєктів, 31,9%), працівниці й працівники бібліотек, закладів культури, інших комунальних закладів, в тому числі молодіжних центрів та просторів (40 проєктів, 27,8%), представники організацій-партнерів, які залучені до реалізації заходів (37 проєктів, 25,7%), спеціалісти органів місцевого самоврядування, управлінь/відділів, які реалізовують молодіжну політику на місцевому рівні (39 проєктів, 27,1%), працівниці й працівники закладів освіти, викладачки та викладачі (20 проєктів, 13,9%). Представники молодіжних рад, учнівських рад та студентського самоврядування (24 проєкти, 16,7%). Найбільша частка у фінансуванні проєктів припадає на внески організаторів проєкту (66 проєкти, що становить 45,8% поданих заявок) [27].

Варто зазначити, що власні внески організаторів проєктів (йдеться як про приміщення, обладнання, так і про безпосередні фінансові внески) в основному складають тільки частину витрат на організацію та проведення практики.

Більшість практик відповідало 2 і більше сферам молодіжної політики. Найбільша кількість практик відноситься до сфери «Змістовне дозвілля молоді та молодіжне таборування» (27% від загальної кількості). Найбільша кількість практик відповідає цілі № 4 – Якісна освіта – 42 практики (29% від загальної кількості заявок), № 17 — Партнерство заради стійкого розвитку – 30 практик (20,8%) та № 3 – Міцне здоров'я – 29 практик (20%). Більшість практик відповідало понад трьом цілям [27]. Одна практика відповідала, на думку авторів практики, всім 17 цілям сталого розвитку (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Відповідність практик сферам та напрямам молодіжної політики [27]

Під час оцінювання незалежним журі практик, поданих на конкурс у 2020 році було визначено 10 практик-переможців. Усі заявки були розглянуті за сімома критеріями , які дають змогу всебічно оцінити подані заявки з описом практик молодіжної роботи. За результатами аналізу заявок, поданих на «Конкурс кращих практик молодіжної роботи – 2020» можна зробити висновок, що молодіжні працівники та фахівці, які працюють із молоддю, вміють швидко адаптуватися і переформатовувати свою роботу з молоддю відповідно до нових реалій. Впродовж 2020 року молодіжні працівники вивчили і почали користуватися новими цифровими інструментами. Як відзначали автори практик, карантин став поштовхом до розвитку цифрової молодіжної роботи [27].

Громадська молодіжна політика є важливим інструментом у реалізації молодіжної політики, але досягти видимих результатів цілком можливо тільки при взаємодії з ГМП. Однією з форм вибудовування взаємодії держави і ЗМУ є грантова підтримка соціальних проектів. Незважаючи на те, що більшість дослідників розглядають громадську молодіжну політику як важливу частину при роботі з молоддю та акцентують свою увагу на тому, що вона доповнює державну молодіжну політику на основі взаємодії один з одним. На сьогоднішній день більша увага приділяється реалізації саме державної молодіжної політики, тим самим система взаємодії державної та суспільної політики помітно не простежується.

2.3. Молодіжна робота в територіальних громадах

Молодіжна робота зазвичай розуміється як інструмент розвитку особистості, соціальної інтеграції та активної громадянської позиції молоді. Робота з молоддю є «ключовим словом» для всіх видів діяльності з молодими

людьми, для та для молодих людей соціального, культурного, освітнього чи політичного характеру. Воно належить до сфери «позашкільної» освіти, яку найчастіше називають неформальним або інформальним навчанням. Головна мета молодіжної роботи – створити можливості для молодих людей формувати власне майбутнє.

Спектр тем, які обіймає молодіжна робота, настільки ж багатоманітний, як і типи залучених людей та організацій. Політична активність, вулична робота, спортивна діяльність, соціальне підприємництво та дозвілля – все це можна назвати «молодіжною роботою».

В українському законодавстві поняття «молодіжна робота» поки що не отримав законодавчого визнання. Однак, молодіжна робота :

- створює можливості для здорового та змістовного дозвілля;
- дає можливості молоді самостійно розвиватися;
- допомагає молодим людям взаємодіяти з владою;
- розширює можливості молодих людей змінювати ситуації;
- створює можливості залучення молодих людей до неформальної освіти,

Починаючи з 2014 року в Україні громадськість та уряд активно впроваджують комплекс заходів щодо реформування молодіжної політики. В умовах децентралізації ефективність молодіжної політики багато в чому залежить від єдності у діях представників молоді, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Модель реалізації молодіжної політики на рівні ОТГ представлено на рис. 2.7.

Рис. 2.7. Модель реалізації молодіжної політики на рівні ОТГ [43]

Ефективна і дієва молодіжна політика можлива у випадку формування на рівні ОТГ відповідної інфраструктури. ЦЕ можуть бути молодіжні центри, хаби, клубні заклади та ін. (рис. 2.8).

Рис. 2.8. Модель формування інфраструктури реалізації молодіжної політики на рівні ОТГ [43]

У громадах для задоволення потреб молоді реалізують різні ініціативи. Серед таких – ініціатива «Громада, дружня до дітей та молоді». Свою історію ця ініціатива бере з 1996 р. і зараз реалізується в 38 країнах, охопивши понад 3000 муніципальних округів (рис. 2.9).

У 2018 р. в Україні було підписано Меморандум щодо впровадження ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді». Ця ініціатива об'єднала «ЮНІСЕФ, Фонд ООН у галузі народонаселення; Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України; Міністерство соціальної політики України; Міністерство молоді та спорту України; Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування Асоціація міст України; Асоціація органів місцевого самоврядування Асоціація

об’єднаних територіальних громад; Громадська спілка Національна молодіжна рада України» [18].

Рис. 2.9. Переваги Ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді» [18]

Загальна мета молодіжної роботи на 2020-2030 роки – забезпечити можливості різнобічного розвитку особистості молодої людини через підвищення різноманітності, доступності та якості молодіжної роботи. Основними цілями виділено: 1) підвищити якість молодіжної роботи та професіоналізм молодіжних працівників; 2) підвищити залученість молоді до молодіжної роботи та доступність молоді послуг у галузі молодіжної роботи; 3) розвинути структуру молодіжної

роботи на єдину мережу; 4) більше використати можливості молодіжної роботи при розвитку різних галузей життя суспільства.

В межах програми «Громада, дружня до дітей та молоді» виділено п’ять цілей, які відповідають нормативно-правовим актам щодо захисту молоді в суспільстві (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Концептуальна рамка ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді» [18]

Ціль	Опис	Конвенція про права дитини	Стратегічний план ЮНІСЕФ 2018-2021	Цілі сталого розвитку 2030
Ціль №1 Право на визнання, повагу та справедливе ставлення	Кожна дитина та молода людина відчуває визнання, повагу та справедливе ставлення у своєму місті та громаді	**Ст. 2:** Право на недискримінацію **Ст. 23:** Права дітей із інвалідністю **Ст. 30:** Право належати до меншості за етнічною, релігійною або мовною ознакою	**Ціль 5:** Кожна дитина має рівні шанси у житті	**Ціль 5:** Гендерна рівність **Ціль 10:** Скорочення нерівності **Ціль 11:** Сталий розвиток міст і громад
Ціль №2 Право бути почутим	Кожна дитина та молода людина має право, щоб її голос, потреби та пріоритети були почуті та враховані в нормативних актах, політиці, бюджетах та програмах	**Ст. 6:** Право бути почутим **Ст. 13, 18, 42:** Право на інформацію **Ст. 12-14:** Право бути почутим, право на свободу висловлення та свободу асоціацій	**Ціль 5:** Кожна дитина має рівні шанси у житті	**Ціль 16:** Мир, справедливість та сильні інститути
Ціль №3 Право на охорону здоров’я, освіту та соціальний захист	Кожна дитина та молода людина має доступ до якісних соціальних послуг	**Ст. 24-25:** Право на медичні послуги **Ст. 27:** Право на достатній життєвий рівень для розвитку дитини **Ст. 28:** Право на освіту	**Ціль 1:** Кожна дитина живе і процвітає **Ціль 2:** Кожна дитина навчається	**Ціль 1:** Подолання бідності у всіх її формах **Ціль 2:** Подолання голоду **Ціль 3:** Забезпечення міцного здоров’я та благополуччя **Ціль 4:** Забезпечення якісної та інклюзивної освіти для всіх
Ціль №4 Право на безпеку	Кожна дитина та молода людина живе в безпечному та чистому середовищі	**Ст. 19, 34, 35:** Захист проти жорстокого поводження, знущання та сексуального насилля	**Ціль 3:** Кожна дитина захищена від насильства та експлуатації **Ціль 4:** Кожна дитина проживає в безпечному та чистому середовищі	**Ціль 6:** Чиста вода та належні санітарні умови **Ціль 11:** Сталий розвиток міст і громад **Ціль 16:** Мир, справедливість та сильні інститути
Ціль №5 Право на дитинство	Кожна дитина та молода людина має можливість насолоджуватися життям в сім’ї, іграми та відпочинком	**Ст. 31:** Право на відпочинок і дозвілля, а також право займатися ігровою та розважальною діяльністю **Ст. 8-9:** Право на життя в сім’ї		

Після підписання Меморандуму розпочалася практична робота з впровадження Ініціативи. У 2020 р. ще 6 громад приєдналося до ініціативи (рис.

2.10). «Ці громади вже розпочали свою діяльність відповідно до методичних рекомендацій ЮНІСЕФ з метою отримання статусу Громада, дружня до дітей та молоді. Міста та об'єднані територіальні громади, що мають бажання приєднатися до програми, можуть це зробити у будь-який час» [18].

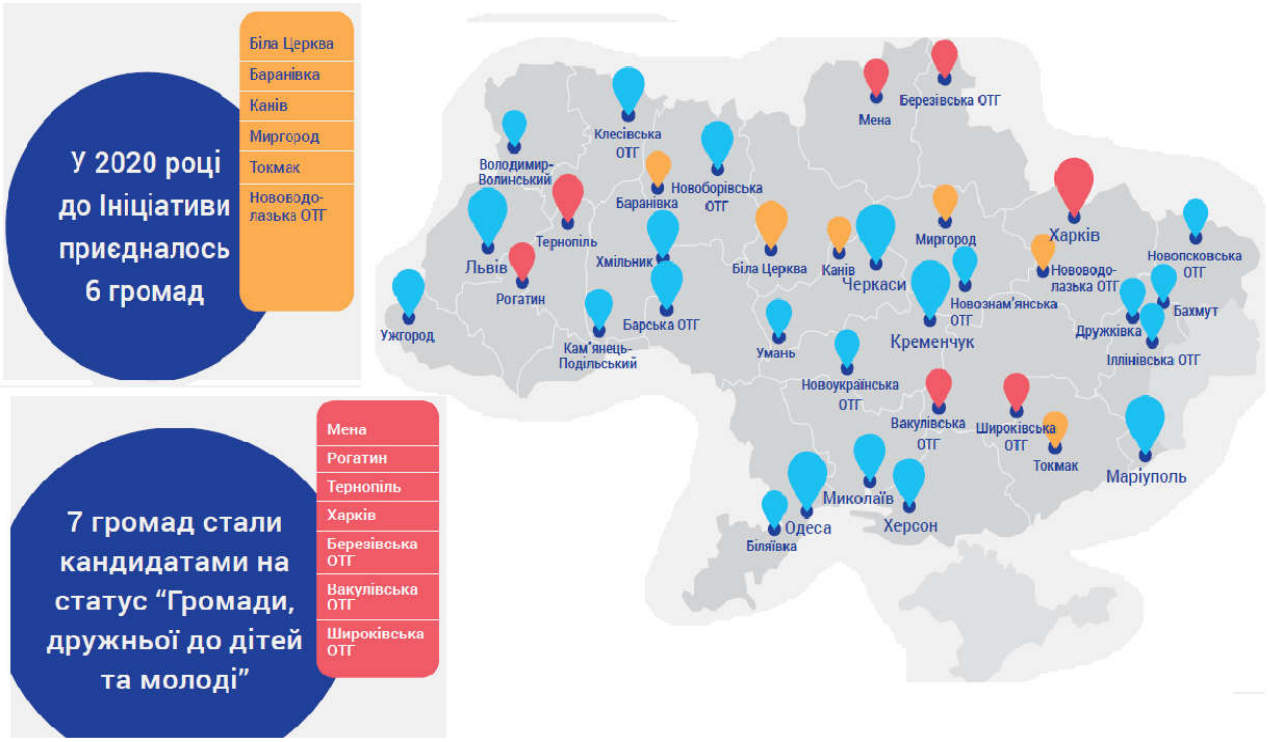

Рис. 2.10. Територіальний розподіл впровадження Ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді» [18]

Таким чином, програми реалізації державної молодіжної політики в кожній ОТГ повинні: а) включати в себе механізми досягнення основних цілей державної молодіжної політики; б) містити шляхи вирішення найактуальніших молодіжних проблем, властивих даному регіону; в) відображати етнорелігійну специфіку суб'єкта; г) не суперечити місцевим національним традиціям і менталітету народів, що населяють цей регіон. Іншими словами, державна молодіжна політика повинна не тільки спрямовувати суб'єкт ОТГ на реалізацію основних цілей, але й утримувати в собі механізми, спрямовані на вирішення молодіжних проблем, властивих даній території та розроблених з урахуванням його специфічних особливостей. З метою дотримання вищеперелічених умов ми пропонуємо впровадження та використання механізму адаптації державної

молодіжної політики до умов діяльності ОТГ, що включають наступні елементи: 1) проблемно-цільові: моніторинг основних соціальних молодіжних проблем, визначення цілей та пріоритетних напрямків; 2) нормативно-правові: прийняття законів та інших нормативно-правових актів; 3) організаційні: формування структури органів у справах молоді; 4) проектно-програмні: розробка програм молодіжної політики з використанням соціального проектування та методу програмно-цільового управління; 5) ресурсні: виділення та інтеграція ресурсів для реалізації молодіжної політики. Всі елементи механізму адаптації об'єднуються в єдину адаптаційну систему, що включає три підсистеми: а) інституційну, що відповідає за нормативно-правове забезпечення молодіжної політики в ОТГ; б) технологічну, яка здійснює структурування всіх елементів системи; в) ресурсну, що забезпечує реалізацію молодіжної політики. Таким чином, механізм адаптації державної молодіжної політики до регіональних умов являє собою сукупність інституційної, технологічної та ресурсної підсистем, що забезпечують реалізацію пріоритетних напрямків державної молодіжної політики в окремо взятому регіоні та ОТГ на основі балансу загальнонаціональних та локальних інтересів та з урахуванням специфічних умов та факторів, характерні для даної території.

Висновки до розділу 2

Сьогоднішня державна молодіжна політика є, перш за все, діяльністю органів влади щодо створення умов самореалізації молодої людини. На реалізацію цілей молодіжної політики у системі соціальної політики України спрямовано сукупність заходів органів державної влади, органів місцевого самоврядування. У повноваженнях суб'єктів нині перебуває більшість напрямів молодіжної політики.

Регіональний аспект при цьому особливо значущий, оскільки застосування соціальних технологій на регіональному рівні дозволяє втілити, реалізувати поставлені цілі, зафіксовані у конкретних програмах та проектах соціальної підтримки молоді, покликаних безпосередньо взаємодіяти з

молодіжною групою. Характерною рисою цілей молодіжної політики у системі соціальної політики України вважається концентрація як у вирішенні труднощів молодого покоління у сфері отримання освіти, права працювати, рівня життя, а й у формуванні інтересу духовного розвитку молодого покоління. Наприклад, місцеве самоврядування може розробляти програми для вирішення питань молоді на рівні громад, районів, утворювати та здійснювати управління закладами, установами, що працюють із молоддю, а також реалізовувати програми, проєкти, заходи для молоді.

Для вирішення існуючих проблем у сфері молодіжної політики необхідно формування дієвих структур із захисту прав та законних інтересів молоді. Кроком у цьому напрямі став феномен молодіжного самоврядування. Молодіжне самоврядування – це форма управління, що передбачає активну участь молоді в підготовці, прийнятті та реалізації управлінських рішень, що зачіпають її життєдіяльність, захист прав та інтересів молодих людей. Воно включає у собі шкільне, студентське самоврядування, і навіть самоврядування, здійснюване через створення при органах державної влади та муніципальної влади спеціальних консультативно-дорадчих структур молоді, найчастіше позначаються поняттям «молодіжний парламентаризм». Молодіжний парламентаризм – це система представництва прав та законних інтересів молоді як особливої соціальної групи, заснована на створенні та функціонуванні при органах державної влади та місцевого самоврядування спеціальної.

РОЗДІЛ 3

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

3.1. Інноваційні механізми реалізації молодіжної політики в Україні на в контексті світових програм

Процеси об'єднання територіальних громад, зростаюча децентралізація поступово розширюють повноваження органів місцевого самоврядування в контексті реалізації молодіжної політики. Проте в Україні цей процес лише на етапі становлення та потребує впровадження інноваційних механізмів.

Багато країн створили молодіжну політику, використовуючи Всесвітню програму дій для молоді до 2000 року і на наступний рік як орієнтир. У цьому процесі важливо зазначити, уряди та молодіжні організації повинні сприяти активній та помітній політиці включення гендерної перспективи у всі політики та програми. У процесі формулювання будь-якої молодіжної політики, зокрема національного плану, уряди та інші зацікавлені сторони можуть враховувати наступні рекомендації:

1. Участь у інклюзивному процесі: залучати і надавати всім зацікавленим сторонам можливість з самого початку до розробки долучатися до впровадження та оцінки молодіжної політики. Участь молоді, неурядових організацій, усіх відповідних урядових відомств і рівнів, а також установ ООН може сприяти успіху політики. Участь цих учасників сприяє створенню політики, яка найкраще відповідає потребам і можливостям молоді як окремої групи населення, а також сприяє підтримці та розумінню цілей політики, необхідних для реалізації.

2. Знати ситуацію та провести аналіз потреб: скласти профайли розвитку молоді у країні. Пріоритетні сфери розвитку молоді, що містяться в WPAY, можуть послужити засобом для організації цього аналізу. Оскільки розробка молодіжної політики має бути спрямована на забезпечення повного користування молодими людьми всіх прав людини та основних свобод, ці

принципи також мають містити основу для аналізу становища молоді. Щоб скласти точну картину ситуації, яка впливає на молодіжну політику, життєво важливо розпочати змістовний діалог з молоддю щодо питань, які впливають на їхнє життя, від початкових етапів планування політики до моніторингу та оцінки. При проведенні аналізу потреб важливо проводити розрізнення за віком, статтю, сільським/міським, рівнем освіти та доходи сім'ї, щоб визначити найбільш уразливі групи та відповідно визначити пріоритети. Часто дані про фінансування та витрати поділяють на дві категорії дітей та дорослих; відстеження фінансових ресурсів, виділених спеціально для молоді, може покращити вплив інвестицій.

3. Визначити вразливі групи : в рамках оцінки потреб та аналізу ситуації важливо визначати, які групи молоді живуть у вразливих ситуаціях, створених або поточними обставинами, політичними умовами або довгою історією соціального відчуження та дискримінації. WPAY та міжнародні стандарти прав людини поширюються на всіх людей однаково, але щоб суттєво дотримуватися цього принципу, політики повинні визначити, чи є молодь, яка невидима для існуючих служб, або чиї потреби не відображені в самій національній молодіжній політиці. У деяких випадках ігнорування цих груп може перешкодити національному економічному зростанню в довгостроковій перспективі. Щоб охопити ситуацію уразливої молоді, іноді може знадобитися розширений збір даних.

4. Зрозуміти свої ресурси: слід дізнатися, які ресурси є у розпорядженні і які з них можна інвестувати в молодь. Ресурси можуть включати політику, програми та фінансові кошти уряду, неурядових організацій, молодіжних організацій та приватних ініціатив, а також існуючі мережі, досвід та правові рамки. Ресурси також описують час та енергію різних установ і гілок влади, присвячених молоді. Визначення ресурсів також передбачає вивчення менш відчутних елементів, таких як фактори, які перешкоджають доступу до послуг, такі як погана інформація, недоступність і довіра між молоддю та постачальниками послуг. Передусім ресурси визначаються бюджетними

асигнуваннями. Необхідно порівняти фактичні потреби молоді з наявними ресурсами та забезпечити врахування витрат на політику в місцевих та національних бюджетах.

5. Встановити бюджет, виділений на реалізацію молодіжної політики: незважаючи на те, що молодіжна політика є міжгалузевою сферою розвитку, яка потребує дій у межах кількох департаментів, міністерств та відомств. Важливо, щоб створена провідна агенція мала специфічний бюджет для реалізації молодіжної політики. які можуть поширювати відповідальні суб'єкти. Невиконання цієї ролі може призвести до втрати мотивації з боку всіх учасників, включаючи молодіжні групи, які беруть участь у розробці та розробці бачення молодіжної політики.

6. Вчитися на минулому досвіді : вивчати минулі успіхи та невдачі. Знання про те, які роботи слід задокументувати, і створити репозиторій передового досвіду; хороші практики . Багато урядів розробили успішну політику та реалізують різноманітні проекти розвитку молоді. Ці дослідження та досвід мають бути доступними для всіх органів влади. Обмін досвідом може виходити за рамки уряду, а також може включати громадянське суспільство та молодіжні організації.

7. Мати чутке бачення реалізації молодіжної політики: у цьому контексті варто розробити національний план дій на основі потреб молоді та наявного бюджету. Національний план або молодіжна політика повинні бути відомі та зрозумілі на національному та місцевому рівнях, щоб створити необхідну політичну та соціальну прихильність. Національну політику та програми, можливо, потрібно буде перевести на регіональний та/або місцевий рівень та спрямувати на конкретні потреби молоді в цій сфері. Встановлення та підтримка комунікаційних каналів покращує відносини з бенефіціарами та тими, хто реалізує політику. Ці канали можуть сприяти поширенню інформації, але вони також існують як вулиця з двостороннім рухом; досвід «на місцевості» може збагатити урядове розуміння становища молоді. Політична прихильність також необхідна для успішного прийняття та впровадження національної

молодіжної політики. Адвокація та роз'яснювальна робота необхідні для інформування громадян про нові програми та діюче законодавство, що впливає на їхнє благополуччя.

8. Створити інституційну структуру, сприятливу для реалізації молодіжної політики: створити провідну агенцію (або координаційні центри в різних урядових міністерствах) як частину ефективної структури для координації молодіжної політики. Розвиток молоді передбачає міжгалузевий підхід. Головне агентство забезпечує узгодженість між впровадженими політиками та програмами та забезпечує координацію між департаментами та міністерствами; наприклад, деякі програми можуть вимагати співпраці з міністерствами юстиції, освіти та праці. Агентство може бути міністерством або відділом у міністерстві з метою координації діяльності з питань молоді з метою забезпечення ефективної інтеграції молодіжної політики в національне планування розвитку.

9. Участь у партнерських відносинах для дій: хоча більшість політик, орієнтованих на молодь, керуються урядами, їх розробка, впровадження та оцінка залежать від участі інших зацікавлених сторін, головним чином: молоді, громадянського суспільства, приватного сектору, батьків, а іноді Агентства та донори ООН, а також міжнародне співтовариство. Співпраця, інституційна підтримка та партнерство сприяють формуванню більш солідних інвестицій у молодь. Партнерство має керуватися метою просування молоді як цінного активу та ефективного партнера.

10. Збільшувати знання та розробляти кращі програми за допомогою моніторингу та оцінки: перевизначати цілі та завдання відповідно до нових тенденцій та потреб у житті молодих людей та відповідно до досягнень та недоліків існуючих програм. Моніторинг можна визначити як рутинне відстеження пріоритетної інформації про програму та її передбачувані результати, тоді як оцінка – це набір заходів, призначених для визначення ефекту або цінності програми. Молодь може отримати користь від участі в цих вправах. Конкретні питання, пов'язані з потребами та прагненнями молоді,

повинні бути включені в переписи населення або національні опитування. Крім того, за допомогою спеціальних опитувань та досліджень можна було б розробити якісні показники щодо сприйняття, ставлення та прагнень.

Ефективна політика – це діюча політика. Тому приділимо нашу увагу вивченню специфіки інноваційних засобів формування та реалізації державної молодіжної політики в умовах становлення інформаційного суспільства в Україні. У ході нашого дослідження, ми з'ясували, що сучасний стан системної трансформації в Україні можна охарактеризувати як перехід до інформаційного суспільства. Однією із особливостей цієї реальності є інтеграція в глобальне співтовариство на основі розвитку та поширення інформаційно-комунікаційних технологій і появи мережі Інтернет.

Отже, молодіжна політика в інформаційному суспільстві сьогодні повинна будуватися на таких основних принципах, які є інноваційними:

- орієнтація на знання;
- цифрова форма представлення об'єктів;
- віртуальна природа інформаційного суспільства;
- інтегрованість у глобальний світ та мережева взаємодія акторів / об'єктів / суб'єктів;
- особлива мова кіберпростору;
- динамізм, глобальні масштаби, наявність протиріч.

У сучасних умовах глобалізації та поширення інформаційних технологій відбуваються істотні зміни в області соціальної взаємодії в сфері освіти. Останнім часом це питання активно вивчають дослідники із найрізноманітніших сфер: соціальної психології, соціології, філософії, педагогіки й політології зокрема. Більшість науковців схильні до думки, що у нашому повсякденному житті відбувається кардинальна зміна соціокультурних умов, під впливом яких бурхливо розвиваються технології. Вони, через деякий час з моменту появи, активно знаходять своє застосування в системі освіти.

В даний час загальновизнаною потребою суспільства є необхідність безперервної або неформальної освіти, при тому, що в Європейському Союзі

вона розглядається як один з головних елементів соціальної взаємодії та соціалізації індивідів. На офіційному рівні поняття «неформальна освіта» було затверджено міжнародною організацією «ЮНЕСКО», за даними якої у більшості успішних країни європейського простору неформальної освітою охоплено майже 30-40% населення [46].

Головними відмінностями, що вигідно відрізняють неформальну освіту від формальної (інституціоналізованої) є:

- тривалість протягом усього життя;
- робиться акцент на активній участі у навчанні самих учнів і прийнятті ними рішень;
- підкреслюється велике значення проблем і потреб людей як основних мотивів для організації навчання;
- підкреслюється процес змін, а також досягнення науково- технічного прогресу;
- в більшій мірі використовується вплив безпосереднього життєвого досвіду і включення корпоративного взаємодії [10, с. 35-36].

Серед важливих заходів розширення молодіжних партнерських практик є діяльність структур молодіжного громадського самоврядування, в тому числі створення молодіжного парламенту. Специфіка становлення цієї глобальної реальності нового типу вже кілька десятиліть перебуває у центрі уваги світової та вітчизняної наукової політичної думки. Ще одним дуже актуальним аспектом, який потребує більш детального осмислення та вивчення на нашу думку, є особливості формування та реалізації молодіжної політики в Україні у контексті інформаційного суспільства. Така необхідність обумовлена існуванням безлічі неконтрольованих інформаційних потоків та перевантаженням свідомості молодого покоління, як наслідок.

До інших інститутів соціалізації й складової молодіжної політики, які потребують переосмислення та «осучаснення», варто віднести громадські організації (ГО), потенціал яких в Україні залишається нерозкритим й досі. Мова йде не про звичайне створення нових ГО, а про їх реорганізацію, яка

повинна відбуватися, насамперед, на локальному рівні. Відкриття молодіжних центрів, ініціаторами яких є органи місцевого самоврядування дозволить вирішити одразу найголовніші питання:

1. Політична соціалізація молоді (через ознайомлення з особливостями роботи органів влади та популяризацію посади держслужбовця) -› кадровий резерв для органів місцевого самоврядування, як наслідок;

2. Сприяння молодіжній активності та ініціативності у контексті розвитку інфраструктури міста (передбачити фінансування молодіжних проектів, які буде представляти та захищати молодь із місцевого бюджету).

При цьому підкреслимо, що робота ГО із молоддю повинна відбуватися здебільшого у віртуальному просторі за допомогою створення офіційних сторінок у соціальних мережах. Використання соціальних мереж дозволяє у короткі терміни оповістити необхідне число користувачів і при необхідності, в подальшому, вести роз'яснювальну роботу з кожним хто зацікавився.

Також, соціальні мережі дозволяють створювати інформаційні групи, в яких можливо централізовано і своєчасно розміщувати актуальну інформацію про всі заходи, пов'язані із інноваційною сферою. Навколо такої групи з часом сформується активне співтовариство, яке буде самостійно займатися популяризацією цього напрямку. Крім того, подібна група може стати точкою зосередження найбільш активних і успішних молодих людей, які зможуть своїм прикладом зацікавити і, головне, надати допомогу в здійсненні перших кроків молодим інноваторам.

Основною перевагою використання віртуального простору є можливість особистого звернення до людини і, як наслідок, відсутність психологічних «бар'єрів», які зазвичай виникають при отриманні інформації з інших засобів масової інформації. Тобто при такій ситуації вже можна розраховувати на більший ступінь зацікавленості молодого покоління. Подібні практики реалізовуються у багатьох містах України, де вже створені об'єднані територіальні громади (ОТГ).

3.2. Стратегічні вектори розвитку державної молодіжної політики

Варто підкреслити, що ефективність будь-якої політики залежить від якості політичних рішень, що приймаються у цьому контексті та, взагалі, визначення критеріїв оцінки молодіжної політики. Причиною цього є цілком поширена практика впровадження відразу декількох політичних рішень, інколи маючих діаметрально протилежних як виконавців, так й суб'єктів виконання, що веде до політико-правової колізії й відсутності очікуваних політичних результатів. Зокрема, це стосується державної молодіжної політики, де передбачено відразу декілька структур на локальному рівні: органи місцевого самоврядування та їх структурні одиниці, які займаються питаннями розвитку молоді у сферах освіти, спорту та культури; органи виконавчої влади, яким підпорядковані ці структури та які декларують розвиток молоді [64].

У даному випадку саме відсутність комплексної системи оцінки якості державної молодіжної політики призводить до важких як політичних, так й соціальних наслідків. Наприклад, саме в Україні серед молоді найбільша частка страйкових настроїв, рівня політичного абсентеїзму та невдоволення рівнем життя загалом.

Сучасне відродження та розвиток української нації неможливо уявити без ефективної державної молодіжної політики, яка являє собою сукупність двох складових. По-перше, вона забезпечує фізичний й духовний розвиток молоді (молодіжні ініціативи, проекти), а по-друге – виступає як галузь державної політики, що утворює інфраструктуру політичного розвитку (інтеграція громадських й молодіжних інституцій в інструмент публічної та державної влади).

Одним з провідних критеріїв реалізації молодіжної політики є її багатопрофільна природа прояву. Так, виступаючи за своїм характером інтегрованою політикою держави, вона розповсюджується на різноманітне коло суб'єктів політики й включає в себе галузевий підхід: від економіки до

суспільної сфери.

З наукової точки зору це означає, що аналіз ефективності молодіжної політики стає центральним елементом впровадження, ніж її реалізація. У контексті цього дослідниця О. Пастухова запропонувала кластерну модель оцінювання ефективності впровадження молодіжної політики, де:

- головним елементом виступає економіка як інструмент оцінювання користі тих чи інших рішень (наприклад, з'ясування розриву між очікуваними результатами й наслідками сьогодення);
- другим елементом є технічно-інтелектуальний, який вивчає причини розбіжності між поставленими задачами й досягнутими результатами;
- третім елементом є соціальна сфера, де визначається критерій успішності індивіда та його роль і статус у суспільстві;.
- четвертим, заключними є педагогічна сфера, яка займається підвищенням рівня компетентності та фаховості кадрів, які формують й реалізують молодіжну політику [48, с. 203].

На нашу думки, щоб позбавити державну молодіжну політику фрагментарного вигляду, ми пропонуємо доповнити її категоріями авторськими каналами комунікації та механізмами реалізації державної молодіжної політики, як ми це показали у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Секторальна модель молодіжної політики [67]

Державна влада	Публічний сектор	Місцеве самоврядування
Затвердження Програм, Стратегій молодіжного розвитку	Інформаційний вплив на молодь за допомогою тих каналів комунікації, якими вона користується, здебільшого віртуальний простір	Реалізація затверджених нормативно-правових документів на локальному рівні, враховуючи специфіку кожного регіону
Громадський сектор	Аналітичний сектор	Бізнес-сектор
Підтримка утворених громадських організацій, насамперед фінансово	Використання на практиці напрацювань, науково-дослідних структур з питань молодіжного розвитку	Залучення малого та середнього бізнесу задля підвищення рівня фінансування та сприяння молодіжному підприємництву

Така модель управління молодіжною сферою повинна ставати відкритою і демократичною, базуватися на вивченні громадської думки на центральному та локальному рівнях. Особливо актуальним це стає на місцевому рівні, де не створено достатніх умов умови для становлення молоді. Елементи ефективної участі молоді наведено на рис. 3.1.

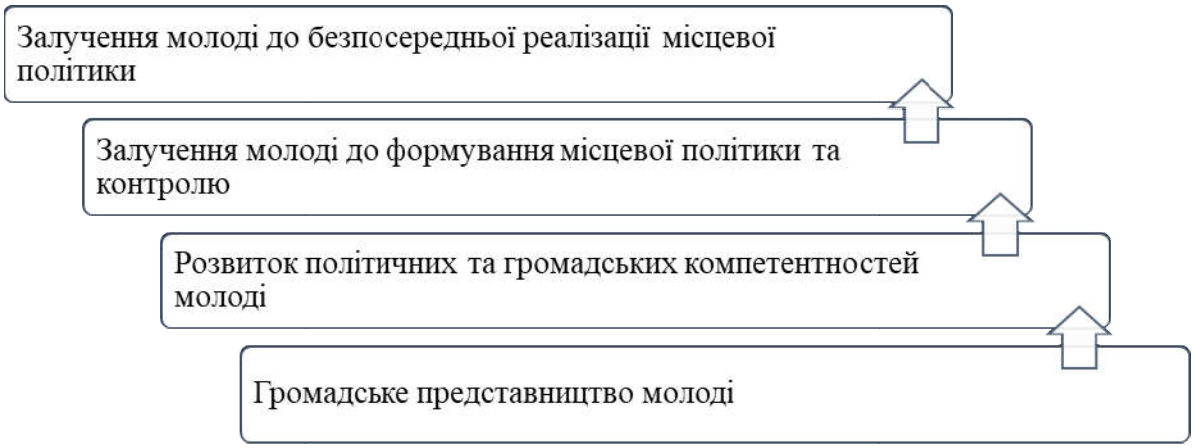

Рис. 3.1. Елементи ефективної участі молоді на місцевому рівні [28]

На основі вище розглянутого сформовано напрями забезпечення участі молоді в управлінні на рівні місцевих органів які подано у додатку А.

Сучасні фахові та суспільно-політичні виклики висувають великі вимоги до управлінських структур та інститутів, працюючих з молоддю. Система управління державною молодіжною політикою в Україні ще не дістала певного

рівня зрілості. Відсутність державних стандартів здійснення молодіжної політики, превалювання неефективних заходів у практичній сфері реалізації державної молодіжної політики, вимагають кардинального переосмислення та реформування державної молодіжної політики. Тому, на нашу думку, важливими аспектами у створенні ефективної системи державної молодіжної політики мають бути:

1) оновлення системи управління згідно із викликами часу;

2) покращення наукового та інформаційного забезпечення державної молодіжної політики;

3) створення сучасної інфраструктури молодіжної політики;

4) удосконалення кадрової структури.

Суттєвим інструментом державного управління у сфері молодіжної політики є система підвищення кваліфікації кадрів. Для того щоб працівники державних органів володіли інструментами ефективного управління сферою державної молодіжно і використовували їх у своїй діяльності, необхідно вдосконалювати механізми підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для роботи з молоддю. Важливо, щоб працівники обов’язково опановували основи державного управління, місцевого самоврядування, основи інноваційної діяльності, інформаційні технології, а також атестувалися з цих дисциплін.

Вкрай необхідно проводити семінари за участі більш успішних ОТГ у сфері розвитку молодіжної політики, де працівники могли б знайомитись з досягненнями у галузі державного управління, обмінюватись навичками, ділитись отриманими здобутками.

Проблемою залишається розпорошеність між міністерствами та відомствами щодо реалізації молодіжної політики. Принципове значення під час розроблення і виконання державної молодіжної політики в Україні належить диференційованому підходу до молодих людей за соціальними та віковими групами. Відповідно нами сформовано вектори розвитку молодіжної політики, які подано у додатку Б.

З метою підтримки молоді та продовження роботи у сфері молодіжної політики керівництвом країни підписано Указ «Про Національну молодіжну стратегію до 2030 р., метою якої є створення можливостей для молоді, яка проживає в Україні, бути конкурентоспроможною, брати участь у житті суспільства, свідомо робити свій внесок у подальший його розвиток. Молодь має право на повагу до її вибору при формуванні і визначенні свого майбутнього, а держава повинна уможливити розвиток потенціалу молоді, в тому числі через формування її компетентностей» [55]. Основні напрями Стратегії подано у додатку В.

Спираючись на результати власного аналізу та думки інших вітчизняних дослідників, можна припустити, що в даний час реалізація молодіжної політики на регіональному рівні знаходиться швидше на стадії розвитку і не представляє поки що організованої та закінченої системи. Крім цього, регіональні суб'єкти молодіжної політики, що беруть участь у процесі реалізації, не завжди володіють високим потенціалом, а це створює певні труднощі на шляху досягнення загальнодержавних цілей. Усе це значно ускладнює процес формування практичних універсальних рекомендацій, вкладених у підвищення ефективності державної молодіжної політики у регіонах. Припускаємо, що варіант, за якого структурам державної молодіжної політики буде дозволено самостійно проектувати свою діяльність, є оптимальним. Однак найближчим часом це частково можливо на рівні ОТГ. Таким чином, використання механізму адаптації можливість отримати інструмент управління в кожному окремо взятому регіоні та ОТГ. Державна молодіжна політика у демократичній державі, якою прагне стати Україна, повинна розроблятися та реалізовуватися в тісному поєднанні наведених складових.

Висновки до розділу 3

Таким чином – молодіжна політика розглядається як комплекс спеціальних заходів держави, спрямованих на створення сприятливих умов розвитку підростаючого покоління, адаптацію специфічної та особистої

життєдіяльності. Головною метою молодіжної політики вважається створення необхідних соціальних умов для розвитку молоді за допомогою державної та суспільної підтримки інноваційної діяльності, соціального захисту молоді, формування її творчої активності, здібностей, навичок, а також стимулів до саморозвитку та самореалізації.

Реальним шляхом розв'язання основних життєвих проблем молоді в нинішніх умовах стає її залучення до процесу реформування соціально - економічної та політичної сфер буття країни, децентралізація відкриває нові можливості для цього. Про це свідчить вже існуючий позитивний регіональний та місцевий досвід залучення молоді до процесів децентралізації. Хоча залишається чимало громад, які поки не можуть достатньою мірою забезпечити належні умови для участі молоді у місцевому та регіональному житті та процесах прийняття рішень. Зрозуміло, що інформування молоді стає ключовим інструментом забезпечення її участі в суспільно-політичному житті. В кінцевому рахунку саме інформування визначає можливість і ступінь участі молодих громадян у всіх найважливіших починаннях країни та становленні інститутів громадянського суспільства.

ВИСНОВКИ

Феномен глобалізації сучасного світу охоплює сьогодні не лише економіку та підприємницьку діяльність, а й політичну, соціальну сфери практично всіх країн світу. Нині відрізняється трансформацією всього економічного та суспільного життя, де найбільше цінність набуває інформації. Величезні можливості процесів обробки, накопичення та передачі інформації, що виникли внаслідок злиття інформаційної та комунікаційної технологій, є ключовим аспектом глобалізації. Дані технології є своєрідним будівельним фундаментом глобалізації, багато в чому забезпечуючи виникнення та подальший розвиток політико-економіко-культурних тенденцій. Таким чином, під глобалізацією слід розуміти інтенсифікацію соціальних відносин, що пов’язує різні країни, народність. В результаті формується глобалістський світогляд (який у молоді у всьому світі виявляється активніше, ніж в інших демографічних груп).

Молодь є складовою будь-якого суспільства і в епоху глобалізації насамперед стикається з її викликами. Глобальні проблеми людства, реальні процеси та форми глобалізації мають насамперед молодіжний вимір. Саме молодь страждає від економічних та соціальних криз, гине у вогні конфліктів. Молодь насамперед має освоїти нову планетарну етику та навчитися жити на її

основі. Саме покоління, що вступає в самостійне життя, має усвідомити і реалізувати ідеї культури світу, надати глобалізації соціальну орієнтацію. Відомо, що у будь-якій державі молоде покоління виконує особливі соціальні функції: успадковує досягнутий рівень розвитку суспільства та держави; є головним об'єктом освіти та виховання, соціалізації та адаптації; виступає провідним суб'єктом соціальних переміщень та економічної мобільності; несе функцію соціального відтворення, відповідає за життя попередніх поколінь, за збереження та наступність розвитку суспільства. Молоді люди у всіх країнах є основним стратегічним ресурсом нації, є головними провідниками соціально-економічного та технічного прогресу, передових ідей глобалізації. Їхня творча уява, ідеали та енергія мають велике значення для забезпечення постійного руху суспільства вперед. В епоху глобалізації молодь як найбільш динамічна частина населення прагне швидше за інших освоїти та використовувати комунікаційні та інтеграційні технології. майбутнього, розвивати міжнародні зв'язки за допомогою Інтернету.

Молодіжна політика стала одним з політичних механізмів реабілітації та підтримання життєздатності, що реконструюють родовий комплекс відносин політичної влади та суспільства, радянського досвіду як основа комунікації між індивідами різного віку. Щодо цього державна молодіжна політика, актуалізована як механізм організації молодіжної спільноти, націлений на редукцію ціннісних та когнітивних уявлень, моделей та образів реальності, формується в контексті історичної традиції передачі досвіду від старших до молодших, визначальною спосіб затвердження нових варіацій належного для суспільства.

Теоретико-методологічні основи наукового дослідження державної молодіжної політики формуються дослідниками навколо трьох підходів: соціологічного напрямку, який розглядає державну молодіжну політику як механізм, що забезпечує спадкоємність поколінь; як простір соціального проектування та як чинник соціального розвитку молоді. Географічно-демографічного підходу, який виокремлює структурні елементи державної

молодіжної політики та вивчає їх як набір цінностей, цілей і знарядь, пов'язаних із визначенням суспільних проблем. Політологічного підходу, який фокусує свою увагу на призначенні і завданнях державної молодіжної політики які спрямовані на сприяння цінностей і досягненню цілей, які визнаються суспільством або урядом, розробку програми політичних дій, орієнтованих на їх реалізацію.

Доведено, що в міждисциплінарному науковому дискурсі концепт «молодь» перманентно змінюється під впливом соціальних, демографічних, інформаційних і політичних детермінаційних факторів, та має відмінні змістовні інтерпретації. Через призму соціально-психологічного, субкультурного, стратифікаційного, конфліктологічного та біхевіорального підходів, категорія «молодь» розуміється як історично окреслена соціально-демографічна група, яка виокремлюється з поміж інших певною сукупністю психофізичних та вікових характеристик, специфіка поведінки якої залежить від умов й середовища перебування та дорослішання.

Визначено, що молодіжна політика як частина загальної державної політики має 3 ступеня своєї концептуалізації. Перший, характеризує її залежність від рівня розвитку соціально-економічної сфери на усіх рівнях влади: державному, регіональному та локальному (місцевому). Другий, виходить з вікових меж молоді, цілеспрямованої діяльності спеціалізованих установ, які вирішують соціально значимі для молоді питання як безробіття, забезпечення житлом, державна захищеність, підтримка та мотивація народжуваності тощо. Третій – це визначення державної молодіжної політики, як механізму соціалізації та адаптації молоді до умов сьогодення. Доведено, що державна молодіжна політика – це цілеспрямована, злагоджена діяльність структурних підрозділів усіх рівнів державної влади, головною метою яких є гармонійний всебічний розвиток молодого покоління згідно із викликами та потребами сучасності.

Встановлено, що реалізація молодіжної політики залежить від сформованої в державі політичної системи. Так, в країнах Північної Європи

переважає універсалізм та опора на інститути громадянського суспільства. На Британському півострові домінує підхід з децентралізації молодіжної сфери з метою більш прагматичного вирішення складних ситуацій. Країни Центральної Європи акцентують увагу на державному протекціонізмі та боротьбі з безробіттям, враховуючи усі категорії молоді. Найефективнішою моделлю формування та реалізації молодіжної політики вважається німецька з її принципами соціальної відповідальності.

Формування національної моделі молодіжної політики в Україні має базуватися на синергії усіх представлених моделей вище. Така синтетична модель має враховувати всі молодіжні категорії, мати державну правову та соціальну підтримку і захист, налагоджені та зрозумілі механізми співпраці з владою, сучасне нормативне підґрунтя, змішане (державне, міжнародне, місцеве) фінансування, інноваційні механізми реалізації, самостійність молоді (молодіжних груп, організацій) у вирішенні питань.

З'ясовано, що з початку існування України як незалежної, суверенної держави державна молодіжна політика як окремий напрямок політики поступово змінювався під впливом внутрішньосистемних і глобальних чинників, як в нормативному сенсі, так і в практичній площині.

Реалізація молодіжної політики важлива не лише сама по собі, а й становить необхідна умова переходу на модель сталого розвитку. Концепція цього переходу має враховувати, що сенс переходу до сталого розвитку полягає як у збалансованому рішенні економічних, соціальних та екологічних проблем, так і у створенні нової системи духовно-моральних цінностей, їм відповідних. Це важкий і тривалий процес, що вимагає усвідомлених та цілеспрямованих зусиль. Цілеспрямовані зусилля щодо формування нових поколінь повинні ґрунтуватися на поєднанні загальнолюдських гуманістичних цінностей з соціокультурними та ціннісно-світоглядними нормами, традиціями, багатовіковим досвідом спільного проживання всіх народів.

Доведено, що неефективність традиційних політичних інститутів соціалізації молоді, які є складовою державної молодіжної політики, призвели

до появи альтернативних засобів адаптації молоді до сучасного мінливого світу, яким є кіберпростір.

На державному рівні необхідно сформувати єдину нормативно-правову базу молодіжної політики, розробити та впровадити єдину інформаційно-аналітичну систему молодіжної політики, залучити регіональні та місцеві органи влади до участі у розробці молодіжних програм, розробити та реалізувати державну програму з підготовки та професійну перепідготовку фахівців з роботи з молоддю. На регіональному рівні необхідно підвищити ефективність усіх підсистем механізму адаптації державної молодіжної політики: інституційної підсистеми – шляхом удосконалення нормативно-правового забезпечення молодіжної політики, технологічної – за допомогою застосування методу програмно-цільового управління, ресурсної – за рахунок збільшення ресурсів, необхідних для ефективної реалізації державної молодіжної політики у регіоні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артеменко І. Взаємодія суб'єктів формування і реалізації молодіжної політики в Україні: вибір моделі. *Аспекти публічного управління*. 2017. Том 5, № 1-2 (39-40). С. 19-25.

2. Артеменко І. Суб'єктні моделі взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства у процесі формування і реалізації молодіжної політики. *Актуальні проблеми державного управління*. Київ, 2017. Вип. 1. С. 43–47.

3. Артеменко И. Участие институтов гражданского общества в формировании и реализации молодежной политики в Украине. *Legea şi viaţa. Publicaţie ştiinţifico-practică.* 2016. № 12/2 (300). С. 3-6.

4. Баглик В.С. Підходи до формулювання поняття державної молодіжної політики як особливого напряму діяльності Української держави. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 1 (48). С. 20–24.

5. Барабаш В. В. Інституціоналізація сучасного молодіжного руху України: тенденції та проблеми : автореф. дис… канд. соціол. наук : 22.00.04.

Харків, 2005. 19 с.

6. Баштанник В. В. Державне управління в системі владно-партійної взаємодії : автореф. дис… канд. наук з держ. упр. : 25.00.01. Київ, 2002. 22 с.

7. Бородін Є. І. Загальнодержавна молодіжна програма в Україні в контексті удосконалення механізму державної молодіжної політики. *Публічне адміністрування: теорія та практика*: електрон. зб. наук. праць. 2011. № 1. URL: http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2010-01/index.html.

8. Бородін Є. І. Історія формування державної молодіжної політики в Україні (1991–2004 рр.): монографія. Дніпропетровськ: Герда, 2006. 472 с.

9. Бородін Є. І., Жданова І. А., Жданова І. С. та ін. Вдосконалення шляхів залучення молоді до державного управління та державної служби. Київ: Держ. ін-т розвитку сім'ї та молоді, 2006. 112 с.

10. Василенко О. В. Неформальна освіта дорослих: нове соціально-освітнє явище. *Освіта дорослих : теорія, досвід, перспективи*. 2013. Вип. 7. С. 35–44.

11. Васильєв А. Аналіз державної молодіжної політики в Україні: проблеми та перспективи. *Публічне управління: теорія та практика*: електрон. зб. наук. праць. 2011. № 3. URL: http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2011-3/index.html.

12. Васильєв А. О. Еволюція нормативно-правової бази державної молодіжної політики незалежної України. *Теорія та практика державного управління*: зб. наук. праць. 2011. Вип. 2. С. 47–58.

13. Васильєв А. О. Конвергенція моделей реалізації державної політики, спрямованої на молодь. *Публічне управління: теорія та практика*: зб. наук. праць Асоціації докторів наук з державного управління. 2013. Вип. 3(15). С. 205–209.

14. ГикаваГ. Особливості соціального становлення молоді. *Соціальний педагог*. 2008. № 12. С. 58-60.

15. Головатий М.Ф. Молодіжна політика в Україні: проблеми оновлення. Київ: Наукова Думка. 1993. 325 с.

16. Головенько В. Молоде покоління України в алгоритмі суспільних процесів. *Український соціум*. 2006. № 2. С. 20–34.

17. Головенько В. Ставлення молоді до громадського життя. Молодь України у дзеркалі соціології / заг. ред. О. Балакірєвої, О. Яременка. К. : УІСД, 2001. С.125–133.

18. Громада дружня до дітей та молоді. Посібник для реалізації ініціативи на місцевому рівні в Україні. URL: https://www.unicef.org ukraine › reports CCF_manual/

19. Дегтярьова І. О., Ляхоцький А. І. Інноваційні підходи до залучення і використання потенціалу молоді в управлінні регіональним розвитком. *Теорія та практика державного управління:* зб. наук. праць. 2011. Вип. 4. URL: http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2011-4/index.html.

20. Донченко Т. Основні моделі державної молодіжної політики: закордонний та вітчизняний досвід. *Ефективність державного управління* : Зб. наук. праць, 2009. Вип. 18/19. С. 126–133.

21. Дрешпак В. М. Структура та функції комунікативної підсистеми державного управління. *Грані*. 2012. № 10. С. 120-124.

22. Дроздова Т. В. Модель молодіжної політики як умова формування методів залучення молоді до державно-управлінської діяльності. *Теорія та практика державного управління*: зб. наук. праць. 2008. Вип. 4. URL: http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2008- 4/index.html.

23. Дроздова Т. В. Молодь як суб’єкт державотворчих процесів. *Державне будівництво*: електрон. наук. фахове вид. 2009. № 2. URL: http://kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2009- 2/index.html.

24. Іваненко Н. Молодіжна лексика як відображення змін у сучасному суспільстві. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.* Серія : Філологічні науки. 2019. Вип. 175. С. 34-39

25. Ільченко Н. М. Деякі аспекти формування механізму реалізації державної політики України в галузі засобів масової інформації. *Державне*

будівництво: електрон. наук. фахове вид. 2007. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2007_1%282%29 31.

26. Канавець М.В. Вплив молодіжного руху на формування та реалізацію державної політики України : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.01. К., 2009. 20 с.

27. Каталог кращих прктик молодіжної роботи – 2020. URL: https://youth-worker.org.ua/library/katalog-2020.

28. Кіндрат Л. Р. Класифікаційна та видова структура основних форм участі молоді в публічному управлінні. *Зб. наук. пр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України.* 2018. Вип. 2. С. 144–158.

29. Коваль Г.В. Розвиток державної молодіжної політики: теорія, методологія, механізми реалізації: монографія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра могили. 2013. 432 с.

30. Кожушко Н. Теоретико-методологічні засади формування моделей державної молодіжної політики (державно-управлінський аспект). *Ефективність державного управління*. 2014. Вип. 41. С. 97–104.

31. Коляда Н., Кравченко О. Молодіжна робота як засіб неформальної громадянської освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2019. Вип. 1. С. 72-79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2019_1_11.

32. Конституція України: Прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Київ: Преса України, 1997. 80 с.

33. Концепція Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 рр. URL: http://dimp.org.ua/files/youth-conception-rev5.pdf.

34. Кращенко Ю. Владні структури і студентське самоврядування: від субординаційних відносин до соціально-партнерської взаємодії. Полтавський регіон: на пульсі держави: загально політ., навч., довід., інформ. Полтава: АСМІ, 2008. Вид. № 2 (5), квіт.-черв. С. 47–51.

35. Кузьменко А. А., Ніколаєва Т.І. Дослідження факторів впливу на розвиток молодіжної моди та естетики Китаю. *Технології та дизайн*. 2020. № 4.

- URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/td_2020_4_3.

36. Кулік В. Молода Україна: сучасний організований молодіжний рух та неформальна ініціатива : дослідження / В. Кулік, Т.Голубоцька, О. Голубоцький. Київ : Центр дослідж. проблем громад. сусп-ва, 2000. 460 с.

37. Левченко О. М. Практика роботи з волонтерами та громадськими організаціями. Київ: ОКО, 2011. 134 с.

38. Левчук Я. Молодіжні субкультури в контексті суспільно-історичного розвитку. *Нова педагогічна думка*. 2018. № 3. С. 139-142.

39. Лиска О. Г. Взаємодія молоді з органами місцевого самоврядування. *Теорія та практика державного управління*: зб. наук. праць. 2016. Вип. 3 (54). URL: http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2016-3/doc/3/05.pdf.

40. Лиска О. Г. Ставлення молоді міст України до місцевої влади // *Державне будівництво*: електрон. наук. фахове вид. 2016. № 1. URL: http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2016- 1/index.html.

41. Лібанова Е. М. Сім'я та сімейні відносини в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку : монографія / Е. М. Лібанова, С. Ю. Аксьонова, В. Г. Бялковська ; Ін-т демографії та соц. дослідж. НАН України ; Укр. центр соц. реформ, Фонд народонаселення ООН. К., 2009. 247 с.

42. Можливості для молоді / упоряд. А. Коновалов, М. Шишкова, Д. Таран. Харків: ХМЦДМ, 2007. 76 с.

43. Молодіжна політика в об'єднаних територіальних громадах. Київ, 2018. 76 с.

44. Мотречко В. В. Влияние органов местного самоуправления на развитие молодежной политики в Украине. *Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць ОРІДУ*2015. Вип. 2(62). С. 151–156.

45. Мотречко В. В. Молодь як суб'єкт державотворчих процесів: теоретичні засади. *Актуальні проблеми державного управління*: зб. наук. праць. 2014. Вип. 2(46). С. 309–316.

46. Непрерывное и качественное неформальное образование – ключ к развитию. UNESCO. URL : http://www.unesco.org/new/ru/tashkent/about-this-

office/single-view/news/continuous_and_quality_education_key_for_deve/

47. Орлов В.В. Формування державно молодіжної політики в країні: ареф. дис. на добуття ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02. Запоріжжя. 2009. 23 с.

48. Пастухова О.В. Критерії підвищення кваліфікації органів державного управління. *Теорія та практика державного управління*. 2005. Вип. 2 (11). С.201–204

49. Перегуда Є.В. Соціологія: навчальний посібник. К. : КНУБА. 2012. 140 с.

50. Перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України восьмого скликання затв. постановою Верховної Ради України від 04.12.2014 № 22-VIII. URL:

51. Політична система: сучасні проблеми розвитку громадянського суспільства і держави : у 2 т. / за ред. О. В. Скрипнюка. Київ : Логос, 2010. Т. 1: Громадянське суспільство в політичній системі: теоретико-методологічний і конституційно-правовий аспекти дослідження / авт. кол. : О. В. Скрипнюк (кер.), В. В. Медведчук, О. В. Петришин та ін. 628 с.

52. Положення про Міністерство молоді та спорту України : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 220. URL:

53. Положення про Молодіжну громадську колегію при Голові Верховної Ради України затв. розпорядженням Голови Верховної Ради України від 31.05.2005 № 723. URL:

54. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінет Міністрів України від 03 листоп. 2010 р. № 996. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/ show/996-2010-%D0%BF.

55. Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року: указ Президента України від 12 березня 2021 року № 94/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text.

56. Радченко О., Крюков О. Державна молодіжна політика: основні поняття та принципи як архетипи формування та реалізації в публічному

просторі. *Публічне управління: теорія та практика*. 2014. Вип. 2 (спецвип.) (18). С. 142–147.

57. Рябіка В. Молодіжна політика. Комплексні системні дії держави щодо молоді. *Президент*. 2002. №11-12. С. 43-49.

58. Ховрин А. Ю. Социальное партнерство как основа реализации государственной молодежной политики. Положение молодежи и реализация молодежной политики (2002-2006 гг.): монография : в 2 ч. / под ред. А. Ю. Ховрина. М., 2008. Ч. 2. С. 91-119.

59. Черних А. Визначення молодіжних проблем – запорука успіху державної молодіжної політики. URL: narodna.pravda.com.ua/politics/4642f1731483f.

60. Шарий В. І. Системи місцевого самоврядування зарубіжних країн: навч. посіб. Черкаси: видавець Чабаненко Ю. А. 2011. 270 с.

61. Шиян О. І. Молодь як цільова група державної освітньої політики з питань забезпечення здорового способу життя. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*: зб. наук. праць. 2009. Вип. 1. С. 223–229.

62. Шиян О. І. Понятєво-категоріальний апарат дослідження державної освітньої політики з питань забезпечення здорового способу життя молоді. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*: зб. наук. праць. 2009. Вип. 4 С. 269–275.

63. Юрій Н. М. Політична соціалізація молоді в умовах трансформації суспільства: порівняльний аналіз міжнародного і українського досвіду: автореф. дис. ... канд. політ. наук ; спец. 23.00.04. Одеса, 2002. 16 с.

64. Ярема О. Молодіжна політика в умовах децентралізації орієнтована на розвиток молоді в своїх територіальних громадах URL: https://www.kmu.gov.ua/ua/news/250243760.

65. Beck U. The Reinvention of Politics.Rethinking Modernity in the Global Social Order. Cambridge : Polity Press, 1997. 206 p.

66. Kindrat L. R. Current situation, challenges and ways to improve public

administration in increasing youth participation at local level. *East European Science Journal.* 2018. Is. 4 (32). Vol. 4. P. 25–30.

67. Smokova H. State youth policy in Ukraine: concepts and essence. European political and law discourse. Praha : Berostav družstvo. 2019. Vol. 6. Iss.5. S.137–143.